

30 november—5 december

Debatter m. m.

Tisdagen den 4 december Sid.

Svar på interpellation av fru Hamrin-Thorell ang. vård och behandling av barn med neurosedynskador, m. m. 5

Onsdagen den 5 december

Svar på interpellation av herr Jacobsson, Gösta, om en enhetlig nordisk lagstiftning rörande rätten till näringsutövning 13

Inträdesfordringarna vid sjukgymnastinstituten 15

Om höjning av statsbidraget till inbyggda företagsskolor och enskilda företagsskolor 18

Yrkesutbildningen för hjälpklass elever 21

Huvudmannaskapet för polisväsendet m. m. 23

Återställande av viss tidigare kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna 28

Alkoholbeskattningens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende .. 33

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 5 december

Statsutskottets utlåtande nr 178, om utbildning av radiotelegrafister 15

— nr 179, om central elevintagning och inträdesfordringarna vid sjukgymnastinstituten 15

— nr 180, om höjning av statsbidraget till inbyggda företagsskolor och enskilda företagsskolor 18

— nr 181, om försöksverksamhet med skol-TV m. m. 21

— nr 182, ang. yrkesutbildningen för hjälpklass elever 21

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 183, ang. huvudmannaskapet för polis- väsendet m. m.	23
— nr 184, ang. återställande av viss tidigare kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna m. m.	28
— nr 185, ang. översynen av statsbidragen till primär- och sekun- därkommuner	33
— nr 186, om underlättande av rekryteringen av sekreterarperso- nal till riksdagen och dess organ	33
Bevillningsutskottets betänkande nr 61, om utredning rörande alko- holbeskattningens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende ..	33
— nr 64, ang. avtal med Argentina för undvikande av dubbelbe- skattning	49
— nr 65, ang. avtal med Norge angående grunderna för fördelning i beskattningshänseende av Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebo- lags inkomster	49
— nr 66, ang. de tider då allmän fastighetstaxering skall äga rum..	49
— nr 67, om godkännande av överenskommelse med Finland an- gående gränstullsamarbete	49
Första lagutskottets memorial nr 43, ang. kamrarnas skiljaktiga be- slut beträffande utlåtande i anledning av förslag till brottsbalk..	49
— utlåtande nr 44, ang. ändring i lagen med särskilda bestämmel- ser om uppfinningar av betydelse för försvaret, så ock om fort- satt giltighet av samma lag, m. m.	49
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 54, ang. utredning rö- rande befolkningsfrågans olika aspekter, m. m.	49

Fredagen den 30 november

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 23 innevarande månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Undertecknad anhåller härmed om tjänstledighet från riksdagsgörömlen under tiden 6—8 december för att bevisa Internationella pressinstitutets styrelsesammanträde i Zürich under nämnda dagar.

Stockholm den 28 november 1962.

Allan Hernelius

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 371, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99).

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 377, i anledning av väckta motioner om förbättrad väderlekstjänst för jordbruket; och

nr 378, i anledning av väckta motioner angående åtgärder till skydd för djurlivet i samband med skogshyggesbränning.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 382, till Konungen i anledning av väckta motioner om bestämmelser angående högsta tillåtna spänningsvariationer vid eldistribution.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 178, i anledning av väckta motioner om utbildning av radiotelegrafister;

nr 179, i anledning av väckta motioner om central elevintagning och inträdesfordringarna vid sjukgymnastinstitutet;

nr 180, i anledning av väckta motioner om höjning av statsbidraget till inbyggda företagsskolor och enskilda företagsskolor;

nr 181, i anledning av väckta motioner om försöksverksamhet med skol-TV m. m.;

nr 182, i anledning av väckta motioner angående yrkesutbildningen för hjälpklasseläver;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående huvudmannaskapet för polisväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 184, i anledning av väckta motioner angående återställande av viss tidigare kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna m. m.;

nr 185, i anledning av väckta motioner angående översynen av statsbidragen till primär- och sekundärkommuner; samt

nr 186, i anledning av väckta motioner om underlättande av rekryteringen av sekreterarpersonal till riksdagen och dess organ;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 61, i anledning av väckta motioner om utredning rörande alkoholbeskattningens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Argentina för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Norge angående

grunderna för fördelning i beskattningshänseende av Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolags inkomster;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående de tider då allmän fastighets-taxering skall äga rum; samt

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Finland angående gränstulls-samar-bete;

första lagutskottets memorial och utlå-tanden:

nr 43, föranlett av kamrarnas skiljak-tiga beslut beträffande första lagutskot-tets utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till brotts-balk, dels i ämnet väckta motioner, dels ock väckta motioner om samhällets åtgärder mot personer som anträffas be-rusade på allmän plats; samt

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 november 1946 (nr 722) med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för för-svaret, så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtan-de nr 54, i anledning av väckta motioner dels om utredning rörande befolknings-frågans olika aspekter och dels angående vissa familjepolitiska åtgärder.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.07.

In fidem

Fritz af Petersens

Tisdagen den 4 december

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 27 och den 28 nästlidne november.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 388, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272); samt

nr 389, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Israel för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å kvarlåtenskap.

Ang. vård och behandling av barn med neurosedynskador, m. m.

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet JOHANSSON, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara fru Hamrin-Thorells interpellation angående vård och behandling av barn med neurosedynskador, m. m., erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Fru Ruth Hamrin-Thorell har frågat mig om jag vill medverka till 1) en skyndsam förstärkning av möjligheterna till vård och behandling för de neurosedynskadade barnen, 2) särskilda åtgärder för att underlätta rådgivning och kontakt mellan vårdmyndigheter och de neurosedynskadade barnens föräldrar samt 3) en omedelbar förstärkning av de ekonomiska resurserna för den medicinska forskningen rörande fosterskadornas uppkomst och möjliga förebyggande.

Till svar härpå vill jag anföra följande.

Användningen av preparatet neurosedyn har givit upphov till en internationell tragedi som enligt hittills redovisade siffror för vårt land innebär att under de senaste åren fötts omkring 130 barn

med svårare skador av olika slag. Till största delen består dessa skador av skelettmisbildningar men även misbildningar i inre organ i form av t. ex. hjärt- och hörselskador har kunnat konstateras. Man torde kunna räkna med att det kommer att finnas 60 å 70 barn som behöver särskild vård och behandling. Av dessa beräknas ett 40-tal ha så svåra misbildningar att institutionsvård åtminstone periodvis kommer att bli aktuell. Arbetet med planering och samordning av de olika åtgärder som behöver vidtagas är nu i full gång.

Neurosedynbarnens svåra skelettskador medför helt nya problem som gör att institutionsvården sannolikt måste centraliseras. För en effektiv vård krävs sålunda tillgång till såväl ortopedisk och pediatrik som audiologisk-logopedisk expertis samt över huvud goda resurser för rehabilitering. De bästa villkoren synes därför de kvalificerade institutionerna inom cp-vården erbjuda. Det är också av psykologiska skäl lämpligt att dessa barn vårdas tillsammans med andra barn och ej bildar en särskild grupp.

Vid Eugeniahemmet har redan mottagits sex neurosedynskadade barn, och man kan inom kort bereda plats för ytterligare ett tiotal barn med mycket svåra skelettskador. Hur många barn som totalt kan få vård vid denna institution blir beroende på i vilken utsträckning barnen tidvis kan vistas i hemmen eller anorstädes mellan behandlingsperioderna. En särskild avdelning håller jämväl på att ställas i ordning så att även spädbarn skall kunna tagas emot. Ett visst antal barn kommer vidare att kunna tagas emot vid cp-institutionerna Bräcke-Östergård i Göteborg och Bernadottehemmet i Uppsala. Några barn vårdas därjämte på Norrbackainstitutets barnklinik.

Arbetet med att försöka rehabilitera barnen har redan igångsatts vid Eugeniahemmet i samarbete med Norrbackainstitutet. Det är härvid i första hand vik-

Ang. vård och behandling av barn med neurosedynskador, m. m.

tigt att eventuella felställningar i missbildade armar och ben korrigeras. När barnet är omkring sex månader bör man försöka sätta in armproteser så att barnet om möjligt får en rums känsla. Vid ettårsåldern bör sedan benproteser insättas så att barnet så småningom skall kunna lära sig gå.

I syfte att samordna de olika behandlingsmomenten har ett särskilt gemensamt arbetsteam bildats vid Eugeniahemmet och Norrbackainstitutet.

För att så snabbt som möjligt komma till rätta med de mycket svåra speciella problem av helt ny art som bl. a. protestillverkning och påsättning innebär, har Kungl. Maj:t medgivit en expertgrupp — läkare, bandagemästare och sjukgymnast — att resa till Tyskland, där man på grund av det stora antalet neurosedynskadade har särskilt stor erfarenhet av dessa problem. Vidare har Norrbackainstitutet erhållit personell förstärkning på sin bandageverkstad för arbetet med protestillverkningen.

För de hörselskadade neurosedynbarren är det viktigt att hörselprövningar göres så tidigt som möjligt. Detta bör i första hand ske genom de audiologiska avdelningarna vid karolinska sjukhuset och Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg.

Av det anförda framgår att möjligheter finns att vid redan befintliga institutioner mottaga och vårda neurosedynskadade barn. Det synes därför i varje fall icke för närvarande påkallat eller ens önskvärt att särskilda institutioner tillskapas för ändamålet.

I fråga om kontakten mellan vårdmyndigheterna och de neurosedynskadade barnens föräldrar vill jag understryka att barnen redan under nyföddhetsperioden bör ha blivit undersökta av barnläkare eller ortoped och att de även i fortsättningen förutsättes stå under läkaruppsikt. Den form av kontakt som därmed skapas synes vara den lämpligaste utgångspunkten för en bedömning av erforderliga åtgärder. Vidare vill jag framhålla att Eugeniahemmets kurator ger råd och upplysningar om vårdplatser till föräldrar över hela landet och efter kontakt med läkare förmedlar anvisningar

om hur barnet på bästa sätt skall kunna omhändertagas.

Som interpellanten framhållit visar erfarenheterna av de skador neurosedynet nu och tidigare röda hund i ett visst skede i graviditeten förorsakat angelägenheten av att den prenatala forskningen rörande de faktorer som åstadkommer fosterskador intensifieras. Man vet ännu allt för litet om de faktorer som kan ha inverkan på fostret. Neurosedynkatastrofen har riktat strålkastarljuset på läkemedlens roll i detta sammanhang. I det moderna samhället har ju konsumtionen av verksamma men också mera riskabla mediciner alltmer ökat. Jag vill erinra om att det förslag till läkemedelsförordning, som avgivits av Kungl. Maj:t, syftar till en skärpning av den nuvarande läkemedelskontrollen. Det sägs uttryckligen att intet läkemedel skall få användas förrän det konstaterats att det vid normal användning inte medför skadeverkningar som står i missförhållande till den avsedda effekten. För de kliniska undersökningar som härvid kan bli nödvändiga bör kliniska farmakologer anställas i första hand vid undervisnings-sjukhusen.

I detta sammanhang vill jag erinra om att det vid WHO:s möte i maj i år har vidtagits åtgärder för att utreda möjligheterna av internationell samverkan vid den kliniska prövningen av nya läkemedel. En europeisk förening för studiet av läkemedels giftighet har nyligen stiftats och medicinalstyrelsen kommer att där vara representerad.

Forskningen rörande fosterskador torde få ske dels kliniskt, dels djurexperimentellt. Erfarenheterna av djurförsök med neurosedyn visar att det kan vara en stor diskrepans mellan skadorna på foster hos ett eller flera djurslag och hos människa. Enbart djurexperimentell forskning kan således aldrig bli tillräcklig. Statens medicinska forskningsråd har en särskild subkommitté för läkemedelsforskning och har inrättat en särskild forskartjänst i detta ämne men kräver ökade medelsresurser för bl. a. en vidgad prenatal forskning. Framställningen prövas på sedvanligt sätt i den

Ang. vård och behandling av barn med neurosedynskador, m. m.

kommande statsverkspropositionen. Vidare har läkemedelsindustrien ställt betydande belopp till förfogande för ifrågavarande ändamål.

Vad jag nu anfört ger vid handen att vårdmöjligheter för neurosedynskadade barn redan tillskapats eller planeras i en omfattning som åtminstone såvitt nu kan bedömas torde få anses tillfredsställande. Jag vill också hoppas att de strängare kontrollbestämmelser som redan föreslagits och den läkemedelsforskning som påbörjats såväl här i landet som internationellt skall skapa förutsättningar för att liknande skador i framtiden skall kunna begränsas eller förhindras.

Herr talman, härmed anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framföra ett tack för svaret. Om jag personligen är nöjd med det eller inte har väl i själva verket ingen betydelse och kan knappast intressera någon. Däremot är det av den största vikt att de människor som blivit offer för vad man förvisso kan kalla »en internationell tragedi» känner större trygghet och säkerhet inför framtiden än vad de nu påtagligen gör.

De små barn vilkas missbildningar blivit följden av att deras mödrar intagit den farliga medicinen neurosedyn — i de allra flesta fall för att mildra den svåra havandeskapstiden eller göra den dräglig — har visserligen ingen möjlighet att känna vare sig fruktan eller hopp, men den tid kommer säkert då de med skäl kan fråga sig vad samhället har gjort för dem. Deras föräldrar, av vilka jag träffat några, kommer kanske aldrig över den fruktansvärda chock de fick och kommer heller aldrig över sin oro för hur deras barn skall få chansen till ett såvitt möjligt normalt liv. Det blir säkert ett livslångt lidande för dessa familjer, och den gruppen kan knappast efter statsrådets svar känna full trygghet för att deras problem skall lösas genom de stödåtgärder som föreslagits och avses

vara tillräckliga. Jag tror inte de är nog.

Av svaret framgår att statsrådet anser att gruppen av neurosedynskadade barn bör inrangeras i vårdsystemet för cp-barnen och av psykologiska skäl inte bilda en särskild grupp, trots att det kan bli fråga om helt nya problem enligt vad statsrådet själv anser. Att dessa barn skall få den bästa vård på de kvalificerade institutioner där cp-barnen bereds vård, därom råder väl ingen meningskillnad. Där har det byggts upp en ortopedisk, pediatrik och audiologisk-logopedisk expertis, och där bör naturligtvis alla dess resurser utnyttjas. Mot dessa åtgärder är ingenting att säga. Om man däremot i andra hänseenden, exempelvis ekonomiskt, skall behandla de neurosedynskadade barnen som en specialgrupp, därom kan naturligtvis delade meningar råda.

Jag förstår de läkare som anser att det finns andra barn som blivit lika svårt invalidiserade vid förlossningen som de här barnen, kanske också därför att modern använt andra läkemedel om vilka man att döma av de senaste dagarnas varningar mot postafen inte vet särskilt mycket. Dessa barn skulle alltså vara i lika stort behov av vård och stöd som de neurosedynskadade. Men jag förstår också innerligt väl framför allt att föräldrarna till dessa neurosedynskadade barn anser att samhället i deras fall är direkt skadevällare till olyckan och att samhället därför bör åta sig ansvaret för barnen på ett särskilt sätt.

Det tjänar inte mycket till att diskutera, hos vem det fruktansvärda ansvaret för att neurosedyn användes så länge och gavs till så många patienter egentligen ligger — ingenting kan därmed göras gjort. Det faktum, att när ett nytt läkemedel — postafen — fick blotta misstanken på sig att kunna vålla skador på foster gick varningen omedelbart ut genom radio, TV, läkare och press, måste dock inge allmänheten den föreställningen att något måste ha hakat upp sig när det gällde varningen mot neurosedyn — den dröjde länge, vilket fick de mest fruktansvärda risker som följd.

Ett snabbare ingripande på mindre

Ang. vård och behandling av barn med neurosedynskador, m. m.

slentrianmässiga vägar borde ha kunnat minska skadorna. En viss yrvakenhet inför hela problemet med fosterskadorna som föranletts av läkemedel tycker jag också att den stora diskussionen i söndags vid läkarriksstämman också tyder på.

För 30 år sedan vågade jag, ung och grön men själv med flera graviditetsförgiftningar, fråga varför så litet gjordes just när det gäller riskerna för fostret och modern. Visst har det gjorts en del sedan dess, det vill jag understryka. Men man blir onekligen förvånad över en del brister. I vårt land, som verkligen förefaller vara statistikens förlovade land, har man inte ordentligt registrerat och gjort statistik på de fosterskadorna som förekommer. En sådan åtgärd borde vara det primära när det gäller att om möjligt komma orsakerna till skadorna på spåren och försöka finna bot för dem. Vi måste ha ökade möjligheter att registrera och följa fosterskadorna.

Nu har tydligen åtgärder vidtagits för att få fram en pålitligare statistik, vilket måste hälsas med tillfredsställelse. Arbetet med detta måste intensifieras. Vad de neurosedynskadade barnen beträffar, uppger statsrådet att 60 å 70 barn behöver särskild vård och behandling. Av dessa måste ett 40-tal barn vårdas på institutioner åtminstone periodvis. Jag förmodar att statsrådet där stöder sig på den Winbergsska utredningen, men såvitt jag har mig bekant omfattar den endast barn med skelettskador. De barn som har inre missbildningar eller hörselskador faller alltså utanför den anförda statistiken. Att de inte medtagits beror helt enkelt på att deras skador inte kan diagnostiseras vid så tidig ålder; dem kan man upptäcka först senare. Tyvärr måste vi räkna med att gruppen av neurosedynskadade barn därmed kommer att växa ytterligare — med hur många lär vi aldrig få veta.

Naturligtvis får de barn som tas in på de institutioner statsrådet räknade upp i sitt svar, nämligen Eugeniahemmet, Bernadottehemmet och Bräcke-Östergård, den mest förstklassiga vård som över huvud taget kan ges, med alla utgifter täckta för föräldrarna. Här gäller det ju främst att förse många av barnen

med proteser av ett alldeles nytt slag. Men självfallet ökar detta arbetsbördan oerhört på de bandageverkstäder som är knutna till dessa avdelningar. Bandageverkstäderna är ju en nyckelplats för att vården skall kunna genomföras, och därför tar man naturligtvis med tacksamhet emot en försäkran att åtminstone Norrbackainstitutet fått en personalförstärkning. Efter vad jag erfarit läggs ett omfattande nytt arbete ovanpå vad som redan nu är en stor arbetsbelastning. Här gäller det ju att snabbt under barnens späda år få fram och byta proteser i stor omfattning. Här skall verkligen ingen behöva be förgäves om anslag till ökad personal i framtiden.

Helt andra aspekter kan man lägga på barnens vård i hemmet. De både ekonomiskt och känslomässigt svårbemästrade problemen finns i många hem där neurosedynskadade barn redan vistas. Och problemen kommer att inställa sig ännu mer i framtiden när de barn som nu vistas på olika institutioner kommer hem till föräldrarna periodvis eller för alltid. Jag undrar om någon av oss, som inte upplevt hur det är att dagligen vårda och specialträna ett så handikappat barn som många av dessa små är, ens med uppbyggande av all fantasi kan fatta vad detta innebär för en mor — och det blir huvudsakligen på henne som arbete och ansvar för barnens dagliga liv faller. Jag skall bespara kammarens ledamöter en skildring av hur de svårast skadade barnen ser ut. Men så mycket vill jag ha sagt som att deras stympade lemningar, om de över huvud taget har några, skär förtvivlat mot den kloka och ivrigt nyfikna blicken i deras ögon och deras söta barnansikten. De flesta av dessa barn är *int* mentalskadade, och snart kommer de att kunna fråga: Varför skaffar ingen mig kontakt med andra och med det levande livet? Varför skall jag sitta här och inte kunna gå, inte kunna gripa något eller inte kunna höra?

Och den frågan kommer de att få ställa om inte samhället träder till med sina resurser. Ty det fordras ett oändligt tålmod och en oändlig fond av energi och tid för att i hemmen träna dessa barn.

Ang. vård och behandling av barn med neurosedynskador, m. m.

Vem skall hjälpa föräldrarna med det? Jag skall bara ta ett enda exempel bland dessa barn som jag träffat och vilkas föräldrar verkligen inte är vare sig påstridiga eller verklighetsfrämmande när det gäller samhällelig hjälp. Det barnet har inga andra synliga skador än missbildade tummar. Men han har inga inneröron utan endast vävnader — han hör alltså inte, har inget balanssinne och kan inte flytta ögonen utan måste röra hela huvudet. Han förefaller annars enligt läkare och föräldrar att vara mentalt frisk, är pigg och glad och snäll. Det är tänkbart, säger doktorn, att han kan ha några hörselrester, men då måste dessa tränas upp dagligdags, timme ut och timme in. Därtill kommer träning av hans balanssinne. Hur skall mamman kunna ha tid och krafter till detta — dag ut och dag in, år ut och år in? Hon vill gärna ha sin lille pojke hemma. Om hon har råd att anställa någon extra kraft för att träna pojkens — det behövs inte alls specialutbildning utan bara tålmod och uthållighet — så måste det hela bli mycket dyrt; den här familjen räknar med över 600 kronor i månaden om det skall kunna bli något resultat. Får inte detta barn daglig och långvarig träning — och det finns många andra i hans situation eller i en ännu sämre — så förblir han hela livet igenom bakom en ogenomtränglig mur. Vi bör i detta land ha råd att ge dessa familjer den ekonomiska hjälp de behöver för barnen. — Jag skall strax återkomma till detta.

Bland de förslag som diskuterats för att hjälpa dessa barn och deras familjer har också varit en kurator. En sådan skulle självfallet vara till stort stöd när föräldrarna behöver någon att rådfråga och bli uppmuntrade av. Tragedien är större för dessa föräldrar än för andra som fått barn med missbildningar. Dessa föräldrar vet orsaken. Modern vet att det var den medicin hon tog som är orsaken till att hennes barn dömts till livslångt lidande. Man må predika aldrig så mycket för dem att deras skuld känslor är oberättigade eller överdrivna — de kommer ändå inte ifrån dem.

Flera familjetragedier har följt i neu-

rosedynverkningarnas spår. Mödrar har blivit oförmögna att sköta sina andra, friska barn. Många hem har blivit splittade. Nog behöver dessa föräldrar allt det stöd de kan få av en kurator. Ett uttryck för att stöd behövs är ju den föräldraförening som bildats. Det är bara två timmar sedan föräldrar i den föreningen framträdde i radio och skildrade sina bekymmer. Jag fäste mig då vid att en ung mor berättade, att hon på det sjukhus där förlossningen skett inte hade fått något enda ord till stöd eller uppmuntran eller något råd för hur hon skulle förfara i framtiden.

I den mån som inte den nuvarande kuratorn på Eugeniahemmet räcker till för alla, och det förefaller vara en alltför stor arbetsbörda, bör en särskild kurator vara ett av de närmast till hands liggande realiserbara önskemålen för denna föräldragrupp.

Ett annat önskemål är att föräldrarna skall få de ekonomiska möjligheter de behöver för att kunna resa med barnen till och från behandlingsinstitutionen för att t. ex. byta proteser. Många av föräldrarna har långa och dyra resor, och uppehållet i storstaden blir dyrt under den tid som de lär sig att själva träna barnen inför vistelsen i hemmen. Även i dessa situationer behöver de naturligtvis någon ekonomisk hjälp.

Det råder ingen tvekan om att det bästa för de flesta av dessa barn är, om de efter behandling och specialvård på en institution sådan som Eugeniahemmet kunde få vara hemma hos föräldrarna och få kontakten med dem och syskonen. Allt görs också för att knyta denna kontakt så tidigt som möjligt. Men det är då som behovet av ekonomisk hjälp inträder för de allra flesta. Därvid finns det flera vägar att diskutera.

Jag vill som ett alternativ nämna ett vårdbidrag för dem som sköts hemma Enligt lagen om allmän försäkring utgår ju en särskild ersättning, s. k. invaliditetsersättning, för invaliderade i arbetsför ålder, vilkas inkomst är sådan att de inte äger åtnjuta förtidspension. Denna ersättning är 2 000 kronor om året, och det vore ju tänkbart att ge foster-

Ang. vård och behandling av barn med neurosedynskador, m. m.

skadade barn ett belopp motsvarande invaliditetsersättningen till dess de uppnått 16 års ålder, då eventuellt förtidspension plus invaliditetstillägg träder i stället. I annat fall utgår ju invaliditetsersättning även i fortsättningen. Vi skall inte tala om vad staten skulle spara på att barnen sköttes hemma. Under 60 kronor per dag lär vi väl inte komma på en sådan anstalt som dessa barn skall skötas på.

Ett annat alternativ är ökade barnbidrag för dessa barn. När skolåldern sedan kommer och därefter yrkesutbildningen kunde man tänka sig utbildningspremier eller räntefria lån.

Vissa av dessa barn måste också placeras i fosterhem, om de inte hör till gruppen av de svårast skadade. Det kommer för små och fattiga kommuner att bli mycket dyrt. Från en kommun i Stockholms närhet har jag fått uppgiften att ett sådant fosterbarn kostade 16 kronor om dagen och att man motsåg en långtids placering av det barnet. Jag tycker inte alls att summan är i överkant, men jag kan förstå om en kommun anser att värden av dessa barn mer är statens än deras sak.

Jag har fullt klart för mig att jag möts av argumentet: Varför bara dessa barn och inte andra som är lika handikappade och tarvar lika stor omsorg från föräldrarnas sida? Och jag är beredd att svara att vi borde bygga ut hjälpåtgärderna även för dem. Men låt oss då börja med den avskilda grupp, som genom ett så fruktansvärt misstag från samhällets sida har kommit direkt i blickpunkten.

I likhet med herr statsrådet vill jag också uttala min tillfredsställelse över att den läkemedelsförordning, som vi i dag i andra lagutskottet har justerat utlåtandet till, skärpt den nuvarande läkemedelskontrollen. Vi är alla läkekonsten tack samma för de läkande och lindrande medel den ger oss, men riskerna är uppenbara genom alla de nya preparat som kastas ut på marknaden. Det vänjer också människorna vid ett medicinerande och tablettätande, så att de snart har behov av en tablett för varje livssitua-

tion. Det är mycket tänkbart att vi snart får strama åt läkemedelsförordningen ännu mer. Vad vi behöver är naturligtvis en intensifierad internationell läkemedelskontroll just i samarbete med WHO och den europeiska sammanslutning som statsrådet nämnde i sitt svar.

Till sist, herr talman, endast några ord om anslagskrav för fortsatt forskning, vilket också aktualiserats genom det skeddade.

För min del förutsätter jag självfallet att den begäran om anslag för vidgad prenatal forskning, som statens medicinska forskningsråd inkommit med, också blir beviljad. Det gäller i år en ökning med 3 550 000 kronor. Denna forskning ligger ju endast på startplanet. I exempelvis Uppsala har genom privat initiativ ett forskningslaboratorium med medel avsedda för fem år kommit till stånd. Men detta är enligt experterna en ytterst omständlig forskningsuppgift, som tarvar mycket pengar och som måste bedrivas på olika håll och angripas från olika utgångspunkter. Utan statens utbyggda stöd lär det inte gå. Låt oss ta varning av den tragedi som har inträffat. Det finns för samhället möjligheter att ingripa, och det är av stort intresse att få reda på om herr statsrådet anser något eller några av dessa alternativ vara sådana, att de kan snabbt genomföras.

Jag ber att än en gång få tacka för svaret.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! De frågor som man väl i detta sammanhang först ställer sig är ju de som fru Hamrin-Thorell har tagit upp i sin interpellation, nämligen om en skyndsam förstärkning av möjligheten till vård och behandling, särskilda åtgärder för att underlätta rådgivning och kontakt samt en omedelbar förstärkning av de ekonomiska resurserna för den medicinska forskningen. Det är de tre frågor som har ställts i interpellationen, och på dem har jag lämnat ett svar, som jag fick den uppfattningen att fru Hamrin-Thorell i stort sett var tillfreds med.

Ang. vård och behandling av barn med neurosedynskador, m. m.

Av svaret framgick att vi inte har sparat på något. Vad de institutioner, som i första hand får ta kontakterna, har begärt, det har också från vår sida tillmötesgåts.

Ett annat problem är självfallet det ekonomiska, som fru Hamrin-Thorell tog upp i sitt inlägg, och det är klart att man kan ställa frågan hur långt man skall vara beredd att gå och vilka former för stöd och hjälp åt föräldrar som man skall tänka sig. Men den frågan måste ju också bli föremål för en prövning och en diskussion.

Jag har i mitt svar sagt att användningen av neurosedyn har givit upphov till en internationell tragedi, en tragedi som har drabbat också människor i vårt land, för vilka vi naturligtvis känner medlidande; vi kan inte i ord kläda den känsla som vi skulle vilja ge uttryck för, när vi har sett dessa barn.

Det lönar sig heller inte att föräldrarna ställer några förväntningar på samhället i detta avseende. Jag tycker det är riktigt och rimligt att man från samhällets sida är öppen för diskussioner om vad man skall göra för att **bistå, utöver** det vi redan har talat om här. Jag tror att det är lämpligt med en vårdform för barnen som växlar mellan institutionen och hemmet, där man hoppas att föräldrarna så långt det är möjligt skall kunna ha kontakt med barnet.

Fru Hamrin-Thorell har tagit upp frågor om exempelvis träningen för användandet av protes. Så vitt jag **förstår** måste detta ske på institutionen, där proteserna skapas och fastsättes och där den första träningen i hur rörelsemekanismen användes får ske. Det är självfallet att de som skall ha vårdnaden om barnen i hemmet på ett tidigt stadium måste få träning för att kunna hjälpa barnen. Det är på denna basis den nödvändiga kontakten mellan institutionen och föräldrarna måste komma till stånd. Här spelar inte minst kuratorn en betydelsefull roll. Vi har haft kontakt med företrädare för institutionen Eugeniahemmet i dag, där kuratorn säger att det nu börjar utvecklas kontakter mellan föräldrarna och institutionen framför allt då

via kuratorn. I den mån kuratorn på grund av för tung arbetsbörda inte kan klara uppgiften måste vi se till att det finns tillräcklig arbetskraft för att dessa kontakter skall kunna upprätthållas.

Frågan om kostnaderna för proteserna kommer naturligtvis också in i bilden. Genom den reform som trädde i kraft den 1 juli i år har samhället tagit på sig kostnaderna för de ortopediska hjälpmedlen. Över huvud taget står vi öppna för diskussioner om de ekonomiska problemen.

Jag vet att föräldrar redan har skrivit till landsting och begärt vårdnadsbidrag. Från landstingets sida är man inte beredd att göra något generellt medgivande, men däremot vill man ta upp frågan till diskussion för varje individuellt fall, där ansökan kommer in. Det visar ju ändå att landstingen i egenskap av huvudmän för sjukvården ställer sig välvilliga till dessa frågor. Kan man inte därigenom uppnå tillfredsställande resultat får diskussioner också föras med de statliga myndigheterna. Jag tror att man i detta sammanhang, i kontakten med representanter för föräldraföreningen, skall kunna föra den diskussionen och söka skapa former för det bistånd som samhället rimligen bör lämna.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Jag måste ärligt säga att jag verkligen inte misstänkt att statsrådet och chefen för inrikesdepartementet skall ha annat än en mycket positiv inställning till hjälpåtgärder för de neurosedynskadade barnen, och jag ber att få tacka för de utökade upplysningar som herr statsrådet nu har lämnat.

Jag tror att det är i två situationer som det fordras direkt och snabbt stöd. För det första gäller det att skapa möjlighet för mödrarna att uppehålla sig vid de institutioner där barnen nu vårdas, så att de kan lära sig att träna barnen och genomföra träningen när barnen kommer hem. Det blir naturligtvis en dyrbar historia för de föräldrar som exempelvis bor i Norrland att göra dessa resor och dessutom uppehålla sig i storstaden, och

Ang. vård och behandling av barn med neurosedynskador, m. m.

jag tror att de behöver ekonomisk hjälp.

För det andra är det naturligtvis de fall som jag nämnde i mitt första inlägg, nämligen då föräldrarna åtar sig att sköta barnen hemma och ge dem den dagliga träningen. Jag tänker då mest på de hörselskadade. Det lär ta fem timmar om dagen att träna upp de hörselrester som kan finnas hos ett hörselskadat barn, och det är en nästan ogenomförbar uppgift för en ensam mamma att klara. Hon måste ha hjälp, om det inte skall bli så att hon ger upp och inte orkar hålla på med träningen för den övriga familjens och de friska barnens skull. Jag tror att det är viktigt att man snabbt sätter in ekonomisk hjälp i någon form. Jag är tacksam för att höra att statsrådet har sin uppmärksamhet riktad på de olika vägar

som kan beträdas för att hjälpa den här gruppen av barn.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 178—186, bevillningsutskottets betänkanden nr 61 och 64—67, första lagutskottets memorial nr 43 och utlåtande nr 44 samt allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 54.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.37.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 5 december

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades fröken *Mattson* för tiden den 6—den 9 innevarande månad för bevisande av sammanträde med Europarådets flyktingkommitté i Paris.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 383, i anledning av väckta motioner angående kommunernas återbetalningskyldighet för statsbidrag till lärarbostäder; och

nr 384, i anledning av väckta motioner om statsbidrag till uppförande av simanläggningar vid skolor.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag ber att få lämna ett meddelande om plena i fortsättningen och om höstsessionens avslutande.

Ett extra bordläggningsplenum hålles måndagen den 10 december kl. 14.00. Särskilt för att bereda ytterligare utrymme för interpellations- och frågesvar hålles arbetsplenum tisdagen den 11 december med början klockan 11.00. Det arbetsplenum som hålles onsdagen den 12, med början kl. 10.00, avses bli höstsessionens sista plenum i första kammaren. Endast om kamrarna stannar i skiljaktiga beslut sammanträder kammaren torsdagen den 13 december, i så fall med början kl. 10.00.

Om en enhetlig nordisk lagstiftning rörande rätten till näringsutövning

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet **KLING**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Gösta Jacobssons interpellation om en enhetlig nor-

disk lagstiftning rörande rätten till näringsutövning, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! I en till statsministern ställd interpellation, som har överlämnats till mig, har herr Gösta Jacobsson frågat, om statsministern är beredd att ta initiativ till nordiska överläggningar för utrönande av förutsättningarna för en i huvudsak enhetlig nordisk lagstiftning rörande rätten till näringsutövning.

Till svar på interpellationen får jag anföra följande.

Frågan om nordiska medborgares rätt till näringsutövning i annat nordiskt land än hemlandet har sedan år 1954 fortlöpande varit föremål för Nordiska rådets uppmärksamhet. Ehuru de olika ländernas lagstiftning på området företer betydande skiljaktigheter, har numera — på rekommendation av rådet — praxis vid meddelande av tillstånd till näringsutövning liberaliserats i sådan utsträckning, att reciprocitet för de olika ländernas medborgare kan sägas ha väsentligen uppnåtts.

Under senare tid har emellertid frågan om näringslagstiftningens utformning aktualiserats också i anslutning till de europiska integrationssträvandena. Mot denna bakgrund har jag enligt be- myndigande den 28 juni i år tillkallat fem sakkunniga med uppdrag att verkställa en allmän översyn av de frågor som sammanhänger med rätt att här i riket förvärva egendom och driva näring. I direktiven för utredningen, som har antagit benämningen etableringsutredningen, har inte uttryckligen angivits, att utredningsarbetet skall bedrivas i nordiskt samarbete.

Den som äger kännedom om det intima samarbetet inom Norden på lagstiftningsområdet må naturligen känna sig förvånad över detta. Det förhåller sig ju på det sättet, att det numera knappast förekommer något område inom lagstiftningen — bortsett från de rent konstitu-

Om en enhetlig nordisk lagstiftning rörande rätten till näringsutövning

tionella frågorna — där inte ett nordiskt samarbete förekommer. Vi har på lagstiftningsområdet inom Norden faktiskt nått längre i integrationssträvandena än till och med delstaterna i många existerande federala stater.

Att etableringsutredningen i sina direktiv icke uttryckligen uppmanats att bedriva sin utredning i nordiskt samarbete, sammanhänger emellertid med att någon direkt motsvarighet till denna utredning inte finns i de övriga nordiska länderna. I de berörda länderna utredes nämligen hithörande problem i annan ordning. Detta innebär likväl inte, att de nordiska aspekterna på denna fråga kommer i skymundan. Frågan om nordiskt samarbete beträffande lagstiftningen om rätt till näringsutövning har nämligen aktualiserats i annan form. I enlighet med beslut vid det nordiska justitieministermötet i Reykjavik i september i år kommer samtliga nordiska länder att tillsätta ett samarbetsutskott för att utreda förutsättningarna för att bevara ock utveckla den nordiska rättsgemenskapen för det fall att ett eller flera av de nordiska länderna blir medlem av eller på annat sätt knytes till den europeiska ekonomiska gemenskapen. I detta samarbetsutskott kommer naturligen också lagstiftningen om rätt till näringsutövning att behandlas.

Slutligen vill jag framhålla, att etableringsfrågorna har en central plats också bland de arbetsuppgifter, som ankommer på det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet och att överläggningar om dessa problem har förekommit inom ramen för detta nordiska samarbetsorgan.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Jag tackar herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet för interpellationssvaret, som jag finner i huvudsak tillgodose mina egna funderingar i detta ämne.

Jag noterar med intresse och tillfredsställelse, att vid det nordiska justitieministermötet i Reykjavik i september överenskommelse träffats om tillsättande av ett samarbetsutskott för att utreda

förutsättningarna för att bevara och utveckla den nordiska rättsgemenskapen för det fall att ett eller flera av de nordiska länderna i en eller annan form knytes till den europeiska ekonomiska gemenskapen samt att i detta samarbetsutskott jämväl lagstiftningen om rätt till näringsutövning kommer att behandlas.

Tyngdpunkten i interpellationssvaret ligger enligt mitt bedömande i poängterandet av den nordiska rättsgemenskapen på detta betydelsefulla område. Icke minst sett från skånsk horisont skulle det bli av stort praktiskt värde, om en harmonisering av hela detta lagstiftningskomplex kunde komma till stånd. Handelsutbytet över Öresund utvecklas undan för undan, så att de nationella gränserna alltmera utsuddas. Den önskvärda harmoniseringen gäller inte bara frågan om reciprocitet för det ena landets invånare i det andra landet, utan hela lagstiftningssystemet som sådant. Förutsättningar för en nordisk rättsgemenskap på detta område är enligt min mening numera för handen, sedan danskar och normmän börjat rucka på sina tidigare ståndpunkter. Även från svensk sida torde det emellertid krävas eftergifter. Hänsyn måste också tagas till lagstiftningen ute i Europa i övrigt.

Jag har tolkat interpellationssvaret på så sätt, att det av justitierådet Otto Petrén utarbetade betänkandet i ämnet, som framlades i våras, icke kommer att läggas till grund för omedelbara lagstiftningsåtgärder vare sig i vad det gäller utlänningars näringsutövning eller i fråga om förslaget till förordning om tillfällighetsförsäljning, utan att man kommer att lägga hela frågan på is i avvaktan på vad som kan framkomma på det nordiska planet. Jag tycker att detta vore klokt.

Vad sedan angår det praktiska samarbetet på lagstiftningsområdet vill jag fästa uppmärksamheten på att detta samarbete på andra områden är anförtröft åt nationella specialkommittéer, som överlägger med motsvarande kommittéer i de övriga nordiska länderna. Ett sådant arrangemang torde bli nödvändigt även i detta fall, om man skall komma till posi-

Ang. inträdesfordringarna vid sjukgymnastinstituten

tyvt resultat. Jag kan nämna att i Danmark arbetar sedan ett par år tillbaka en näringslagskommission under ordförandeskap av departementschefen Otto Müller och att dess betänkande lär komma att föreligga inom de närmaste månaderna.

Herr justitieministern har i interpellationssvaret uttryckt förståelse för det fall, att den intresserade iakttagaren känt förvåning över att i direktiven för etableringsutredningen icke uttryckligen angivits, att utredningsarbetet skall bedrivas i nordiskt samarbete. Denna förvåning bottnar framför allt däri, att ej heller i direktiven för den Petréniska utredningen det nordiska samarbetet över huvud taget omnämnts och att som följd därav några nordiska kontakter icke tagits. I utredningsmaterialet har motsvarande lagstiftning i de övriga nordiska länderna icke ens redovisats. Så mycket större är tillfredsställelsen över att man i den nya omgången är inne på en ny och konstruktiv nordisk linje på detta lagstiftningsområde.

Jag ber ännu en gång att få framföra mitt hjärtliga tack för svaret.

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! I anledning av herr Jacobssons sista reflexioner i fråga om det nordiska samarbetet vill jag bara framhålla, att när den Petréniska utredningen tillsattes förelåg inte förutsättningar för ett samarbete på detta område. Det är därför med så mycket större glädje som jag i dag kan nämna, att vi just färdigställt också direktiv för en samnordisk utredning om en total översyn av aktiebolagslagstiftningen. Denna är ju ändå bland det viktigaste när det gäller etableringarna.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 178, i anledning av väckta motioner om utbildning av radiotelegrafister, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 179, i anledning av väckta motioner om central elevintagning och inträdesfordringarna vid sjukgymnastinstituten.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2**Ang. inträdesfordringarna vid sjukgymnastinstituten**

I en inom andra kammaren av fru Gunne väckt motion (II: 312) hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning angående införandet av studentexamen eller därmed jämförliga kunskaper som fordran för inträde vid sjukgymnastinstituten.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att motionen II: 312 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av fröken Andersson, herrar Ragnar Bergh och Staxäng, fröken Elmén samt herrar Nilsson i Göingegården och Nelander, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionen II: 312, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört.

Reservanterna hade ansett det lämpligt, att frågan om inträdesfordringarna till sjukgymnastinstituten av Kungl. Maj:t upptogs till bedömande i samband med prövningen av ett av professor Torgny Sjöstrand avgivet betänkande rörande ökad utbildning av sjukgymnaster.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Den här frågan gäller ju inträdesfordringarna vid sjukgymnastinstituten, som i Stockholm sorterar under karolinska institutet och i Lund under universitetet där.

I reservationen yrkas, »att riksdagen

Ang. inträdesfordringarna vid sjukgymnastinstituten

må, i anledning av motionen II: 312, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört». Till synes är det kanske inte så stor skillnad mellan utskottets hemställan och reservanternas, men där är ändå en skillnad som är ganska väsentlig. Utskottet vill inte gå med på utredning i ärendet, därför att utskottet anser att det bör finnas möjligheter även för andra än studenter att komma in vid sjukgymnastinstituten.

Jag förstår inte riktigt innebörden av utskottets skrivning. Där heter det, att det »icke synes utskottet tillrädligt att vidtaga åtgärder, som i framtiden kan försvåra tillträdet till sjukgymnastbanan». Det är ju ingen som önskar annat än att det skall krävas studentexamen eller motsvarande kunskaper. Vi reservanter menar, att huvudfrågan här är vilka grundkunskaper som kräves för att vederbörande elever skall kunna tillgodogöra sig den nödvändiga utbildningen.

Utskottet hänvisar till att konkurrensen redan lett till att det övervägande antalet elever avlagt studentexamen. Det är klart att konkurrensen har betytt en hel del, men jag tror inte att den är den väsentliga orsaken till kravet på studentexamen, utan anledningen härtill är antagligen att man har funnit att det kräves en högre kvalitet på utbildningen. Det är ju så att sjukgymnasternas ansvar och arbetsuppgifter under utvecklingsgången har förändrats så att detta inverkat också på utbildningens kvalitet.

I motionen hänvisas det till vissa synpunkter, som framförts av Legitimerade sjukgymnasters riksförbund i samband med SACO:s remissyttrande angående grundskolan. Av detta yttrande framgår just, att ansvaret för dessa yrkesutövare har ökat väsentligt. Jag skall inte trötta kammaren med att återge dessa synpunkter. Jag skall bara nämna, vad en del verkligt sakkunniga myndigheter har yttrat med anledning av motionen. Medicinska fakulteten i Lund har icke något att erinra mot en utredning i ärendet. Lärarrådet vid sjukgymnastinstitutet i Stockholm säger, att studentexamen

bör krävas för inträde vid sjukgymnastinstitutet, dock att möjligheter bör finnas även för andra sökande att bli antagna.

Lärarkollegiet vid karolinska institutet säger: »Då vidare undervisningen inom de även i sjukgymnastutbildningen ingående teoretiska ämnena är sådan, att det med nödvändighet måste förut sättas, att eleverna ha icke obetydliga, naturvetenskapliga grundkunskaper och allmän läsvana för att på rätt sätt kunna tillgodogöra sig utbildningen inom fastställd studietid, synes det lärarkollegiet angeläget, att utredningen verkställas om inträdesfordringarna vid sjukgymnastinstitutet.»

Slutligen säger kanslersämbetet för rikets universitet, att det icke har något att erinra mot utredning av frågan i lämpligt sammanhang.

Trots att alla de sakkunniga myndigheterna sålunda har tillstyrkt den utredning, varom här är fråga, har utskottsmajoriteten inte velat gå med på någon åtgärd i ärendet. Nu är det ju så, att ett betänkande i ärendet har avlämnats. Det är därför som reservanterna yrkar att denna fråga bör upptas av Kungl. Maj:t i samband med provningen av detta betänkande.

Jag ber, herr talman, med dessa ord att få yrka bifall till reservationen.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Fröken Andersson har i stort sett framfört såväl utskottsmajoritetens som reservanternas synpunkter, och jag kan därför fatta mig mycket kort.

Jag vill emellertid erinra om att utskottet skrivit följande: »Såsom av de i ärendet avgivna yttrandena framgår sökte innevarande år till de vid instituten tillgängliga 110 platserna 661, varav 650 avlagt studentexamen.» Detta visar ju, att det övervägande antalet sökande redan nu har den examen, som här kräves i reservationen.

Inom utskottet har vi ansett att riksdagen skulle frångå sina traditioner, om man skulle göra det omöjligt för de ung-

Ang. inträdesfordringarna vid sjukgymnastinstituten

domar, som önskar gå den långa vägen, att genomgå denna utbildning. Jag vill erinra om att vi ju har en kår, som måste anses vara synnerligen lämplig för sjukgymnastutbildning — jag tänker då närmast på våra sjuksköterskor. De flesta — eller i varje fall många av dem — har inte avlagt studentexamen och skulle således på det sättet bli utestängda från denna utbildning, och detta vill inte vi vara med om.

Jag kan kanske också få erinra om att det finns flera områden, där förhållandena är ungefär likartade — jag tänker då närmast på socionomutbildningen.

I denna kammare och likaså i medkammaren har vi ju under årens lopp slagit vakt om dessa i regel mycket duktiga ungdomar, som går den långa vägen för att nå fram till en examen, och vi vill göra det i fortsättningen också.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken ANDERSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Det är naturligt att de sökande i övervägande grad har avlagt studentexamen med hänsyn till den konkurrens, som föreligger, och till de krav, som ställs på utbildningen.

Enligt min mening missbrukar man nog ibland uttrycket »gå den långa vägen». Detta får ju inte innebära att man bara traskar den långa vägen, utan det måste väl krävas att man förvärvat en sådan underbyggnad att man kan tillgodogöra sig den utbildning, som man vill nå fram till. Eftersom jag själv har gått den långa vägen, har jag ju någon erfarenhet härav.

Om det tillkommer fler utbildningsplatser, blir det ju större möjligheter för vederbörande att bli antagna för utbildningen — nota bene i fri konkurrens. Vid socialinstituten kommer ju studenter in utan prövning endast om de genom tillräckligt höga betyg visat att de kan tillgodogöra sig utbildningen där. I annat fall får de pröva på samma sätt som den långa vägens elit, folkhögskoliter m. fl.

Man gagnar nog varken elever eller

patienter genom att sänka utbildningskraven. En sådan sänkning skulle strida mot andan i tiden. Jag hoppas att riksdagen har den uppfattningen, att man inte bör sänka utbildningens kvalitet utan att man tvärtom bör öka den.

Herr NÄSSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Fröken Andersson vet nog mycket väl vad vi menar, när vi talar om »den långa vägen». Fröken Andersson nämnde att hon själv har gått den långa vägen. Jag misstänker att om fröken Andersson inte haft möjlighet att gå den långa vägen, så är det möjligt att riksdagens första kammare berövats den goda kraft som fröken Andersson är.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Eftersom jag praktiskt sysslar med dessa frågor ganska mycket, har jag begärt ordet.

Att bestämma inträdesfordringarna till sjukgymnastutbildningen är ej någon isolerad fråga. Inom sjukvården har vi en hel rad personalkategorier av ur kompetenssynpunkt likartad typ. Dit hör främst sjuksköterskor, kuratorer, barnmorskor, arbets- och sysselsättningsterapeuter. I flertalet länder har alla dessa kategorier en gemensam grundläggande sjukvårdsutbildning under det första eller de två första åren. Detta sker för att likformigt ge dem de för dem alla så viktiga grundläggande kunskaperna om sjukvården. Jag hoppas att vi i Sverige också skall nå en sådan rationalisering. Det är inte minst angeläget därför att våra sjukgymnaster liksom även arbets- och sysselsättningsterapeuter f. n. har en för dålig allmän sjukvårdsutbildning. De nyutbildade sjukgymnasterna är för närvarande inte helt kompetenta för sitt arbete. Det krävs en viss tids praktiskt sjukvårdsarbete för att denna brist skall avhjälpas.

Att det i detta avseende uppstått brister beror främst på att vid inträdet till sjukgymnastinstituten de teoretiska meriterna — främst studentexamen — har övervärderats, under det att de praktis-

Om höjning av statsbidraget till inbyggda företagsskolor och enskilda företagsskolor — främst sjuksköterskeutbildningen — undervärderats. Resultatet har blivit, att det är nästan uteslutande studenter med mycket liten praktisk sjukvårdsutbildning som kommer in vid instituten.

Riksdagen har haft detta ämne uppe till behandling i samband med behandlingen av propositionen nr 160/1957. I propositionen yttrade departementschefen, att strängare krav på teoretiska förkunskaper än som oundgängligen erfordras för att sjukgymnasteleverna skall kunna följa undervisningen enligt hans mening inte bör uppställas. Riksdagen inte bara instämde häri, utan underströk även vikten av det sagda.

Jag har ingenting emot att en utredning längre fram företas, om det visar sig rationellt att kräva en mer omfattande teoretisk förutbildning för dessa olika personalkategorier. Sådan utredning måste emellertid då komma att omfatta *samtliga* nämnda personalkategorier, i främsta rummet sjuksköterskorna. De som har det mest ansvarsfulla arbetet, om det gäller liv och död, är ju inte sjukgymnasterna utan sjuksköterskorna. Att företa en isolerad utredning av en viss kategori på detta område är meningslöst. Man måste ta hänsyn till hela problemkomplexet. Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt att åter begära ordet, men jag vill gärna till herr Edström säga, att jag instämmer helt i vad han yttrade bortsett från yrkandet. Hans yttrande måste innebära, att de som svarar för intagningen inte tar de nödvändiga hänsynen till den speciella utbildning det här är fråga om. Det är bara detta, som reservanterna åsyftar.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten av-

givna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition varra med övervägande ja besvarad.

Fröken *Andersson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 179 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Om höjning av statsbidraget till inbyggda företagsskolor och enskilda företagsskolor

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 180, i anledning av väckta motioner om höjning av statsbidraget till inbyggda företagsskolor och enskilda företagsskolor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Söderberg m. fl.* (I:122) och den andra inom andra kammaren av herr *Jacobs-son* i Sala *m. fl.* (II:139), hade hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande ökat statsbidrag till inbyggda företagsskolor och enskilda företagsskolor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionerna I:122 och II:139 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herr *Söderberg*, som dock ej antytt sin mening.

Om höjning av statsbidraget till inbyggda företagsskolor och enskilda företagsskolor

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Statsutskottets andra avdelning och statsutskottet har tillstyrkt de motioner, som här har varit föremål för utskottets behandling, i så måtto att utskottet i likhet med motionärerna anser att frågan behöver bli föremål för utredning.

Det kunde därför kanske anses överflödigt att här ta till orda, men det är sättet för utredningen som jag för min del inte anser vara sådant som det borde vara. Om denna fråga bakas in i en allsidig utredning om yrkesskolväsendet finns det risk för att den kommer att bli så försenad, att den inte ger det resultat som vore önskvärt. För närvarande har vi stora ungdomskullar som väntar på sin utbildning, och därför hastar det med åtgärder just nu, när ungdomskullarna är som störst. Det finns eljest risk för felinriktning av vår yrkesundervisning, som kan medföra felinvesteringar i fråga om lokaler, människor och maskiner.

Jag är medveten om att det kan finnas skäl såväl för som emot en ökning av statsbidraget till företagsskolorna. Jag skall försöka ange de skäl, som enligt motionärernas mening talar för en sådan utökning.

Eleverna i en företagsskola, som arbetar med av staten fastställda undervisningsplaner och med av staten godkända lärare, borde kunna få en utbildning som beträffande inriktning och blivande prestationsförmåga hos eleverna i högre grad är anpassad till näringslivets aktuella krav än utbildningen i kommunala skolor, eftersom växelutbildning lätt låter sig ordnas och övningsobjekten blir långa serier.

Det finns större möjligheter att förbättra undervisningsmaskiner och maskinparken liksom arbetssättet i en företagsskola, där också lärarna i regel är i takt med den tekniska utvecklingen. I en kommunal skola stannar i viss grad utvecklingen beträffande utrustning vid den standard som rådde vid avdelningens inrättande, och lärarnas arbetsmetod och verkstadstekniska erfarenhet kvar-

blir vid läget då vederbörande anställdes som ordinarie lärare.

I sitt yttrande har överstyrelsen för yrkesutbildning sagt, att det inte med statistik visats att företagsskolorna blir billigare än de kommunala skolorna. Den statistik som länskolnämnden i Västmanlands län har låtit uppställa visar emellertid, att de kommunala skolorna blir dyrare totalt per elev och läsår än en företagsskola, och det gäller i särskilt hög grad de s. k. centrala verkstadsskolorna.

En ökning av utbildningen i företagskolor leder erfarenhetsmässigt till minskad rörlighet hos de anställda. De flesta eleverna i ett företagskolor stannar kvar eller återkommer till utbildningsföretaget. Det innebär minskad flyttning, vilket medför ökad effektivitet, större frihet från olycksfall och större trivsel.

De kommunala yrkesskolornas kapacitet torde endast med svårighet kunna öka ytterligare och i sådan takt att de stora ungdomskullarna kan beredas möjlighet till skolmässig yrkesutbildning. Kunde man öka näringslivets benägenhet att skolmässigt utbilda flera torde yrkesutbildningsbehovet kunna täckas.

Bristen på yrkesskickliga yrkeslärare kan på vissa orter vara hindrande för en utbyggnad av de kommunala yrkesskolorna. Företagen kan disponera om sin personal och pedagogiskt snabbutbilda därtill lämpade yrkesmän som redan är anställda i företaget för lärararbete i företagets skola om statsbidragsvillkoren förbättras.

Väsentligt är att företagsskolorna bättre kan anpassas efter dagsbehovet än kommunala skolor. Om man bygger upp kommunala skolor, d. v. s. centrala verkstadsskolor och primärkommunala verkstadsskolor, till stor kapacitet och behovet senare blir mindre är riskerna för felinvestering stora. Maskiner och verktyg blir över, lokalerna blir svåra att ändra till annat och allra störst blir problemet att sysselsätta läraren. Ett företag som har inbyggd verkstadsskola eller företagsskola helt i egen regi kan på ett

Om höjning av statsbidraget till inbyggda företagsskolor och enskilda företagsskolor helt annat sätt dra nytta av överblivna maskiner, verktyg, lokaler och lärare.

Givetvis får man se till att omfattningen av företagens skolverksamhet säkerställs. Då företagen i tider av sämre konjunkturer kan bli benägna att minska på utgifterna för skolmässig yrkesutbildning bör det ligga i det allmännas intresse att öka företagens benägenhet att vidmakthålla och helst öka sin yrkesutbildningsverksamhet. Ett lämpligt utformat statsbidragssystem kan härvidlag vara reglerande. Det är alldeles klart, att man skall fordra att företagsskolorna håller sig till av statsmakterna fastställda kursplaner och att de lämnar garanti för att utbildningen verkligen kommer att fullföljas.

Som jag inledningsvis nämnde finns det naturligtvis också skäl som talar emot en ökning av statsbidragen till företagsskolorna. Jag skall försöka att som hastigast redovisa dessa.

Om icke kontrollen över statsbidragets användning bedrivs även genom besök av vid länskolnämnderna särskilt anställd länsyrkesinspektör eller motsvarande, finns risk för att eleverna används till sådant produktivt arbete, som lönar sig för företaget, men icke nämnvärt ökar elevens yrkesskicklighet. Risk finns även (vilket erfarenheten visat) att de för instruktionsarbete anställda yrkeslärarna, som skall ge undervisning i praktiskt yrkesarbete och fått utbildning för detta, omärkligt avlöses av förmän, verkmästare och basar, som får driva »undervisning» vid sidan av övriga arbetsuppgifter utan att känna instruktörsarbetet annat än som ett extra påhäng.

Det finns också en annan risk, nämligen att industriföretaget inriktar utbildningen mot ett bestämt mål inom en smal sektor, vilket kan medföra goda och snabba resultat i den speciella arbetsuppgiften, t. ex. vid en särskild sorts maskin, men inte ger en bred grundutbildning. Det är alltså alldeles klart, att om det här skall fungera, krävs att man får en ordentlig kontroll över verksamheten.

Som jag i början av mitt anförande redan påpekade, kommer vi de närmaste åren att få ett mycket starkt behov av en

ökad skolmässig yrkesutbildning, som blir svår att klara om vi inte får hjälp av näringslivet. I dagens läge är det en dominerande fråga att öka antalet yrkesutbildningsplatser. Inom åtskilliga yrkesutbildningsvägar kan inte ens 50 procent av de sökande beredas plats, och beträffande hjälpklasseläver är det ändå sämre.

Jag måste säga, att vi i Västmanlands län, där grundskolan har genomförts till 100 procent, har utomordentligt goda erfarenheter av näringslivets medverkan i yrkesundervisningen. Mina farhågor är, att om man på det sätt statsutskottet föreslår bakar in denna mycket viktiga fråga i en stor, allsidig utredning om yrkesutbildningen, finns en mycket stor risk att de här lösningarna fördröjs.

Jag vill också ifrågasätta om en sådan här utredning behöver bli så omfattande, att den inte rent av skulle kunna ske genom en översyn inom skolöverstyrelsen och departementet av de redan befintliga villkoren, för att man på så sätt så snart som möjligt skulle kunna få dessa förbättrade.

Jag har, herr talman, inte något särskilt yrkande, men jag vill till sist ställa en vädjan till undervisningsministern, att han gör en snabb översyn av denna för vår ungdom så viktiga fråga.

Herr NÄSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tror inte att herr Söderberg har någon fråga från utskottet avvikande uppfattning i denna fråga. Vad han sade allra sist var väl en felsägning. Vi har ännu inte fått en sammanslagning av tillsynsmyndigheterna, och därför måste det väl vara KÖY som i så fall gör översynen — men jag utgår som sagt ifrån att detta var en ren lapsus.

När det gäller själva saken, herr talman, är det glädjande nog så, att vi har haft en mycket god utveckling av yrkesutbildningen under de senaste åren. Här, som på många andra håll i samhällslivet, har det ju blivit en köbildning. Våra utbildningsanstalter kan inte ta emot alla elever i dag. Hur situationen kan vara om fyra eller fem år är kanske svårt att säga. Men med det intresse, som numera

Ang. yrkesutbildningen för hjälpklass elever

visas av såväl kommuner som landsting, tror jag ändå att vi skall kunna klara även detta problem.

Det är numera en mycket stor procent varje år som begär att få en fortsatt utbildning efter grundskolan — och efter folkskolan på de platser där man inte hunnit fram till grundskolan. Detta är ju enbart glädjande, men det kommer så många detaljproblem in i bilden när man rör sig inom detta område.

Vi har som bekant många utbildningsvägar och oerhört många yrken, och det gäller för tillsyningsmyndigheten att se till att det blir en någorlunda rättvis fördelning emellan de olika intressegrupperna. Det är därför som utskottet har skrivit som det gjort.

Man kan sammanfatta utskottets skrivning med orden: »Då sålunda en allsidig utredning om yrkesskolväsendet kan förväntas komma till stånd, förutsätter statsutskottet — som vill understryka angelägenheten av att ifrågavarande utredning snarast igångsättes — att också de i motionerna I: 122 och II: 139 berörda frågorna därvid kommer att uppmärksammas.»

Detta är vår allvarliga mening. Vi tror att denna utredning kommer till stånd rätt snabbt, och vi tror också att det är nödvändigt att vi samtidigt måste väga de olika linjerna mot varandra när man rör sig inom yrkesutbildningens värld.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 181, i anledning av väckta motioner om försöksverksamhet med skol-TV m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. yrkesutbildningen för hjälpklass-
elever

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 182, i anledning av väckta motio-

ner angående yrkesutbildningen för hjälpklass elever.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyman m. fl.* (I: 208) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén m. fl.* (II: 310), hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att i samarbete med näringslivets organisationer och den i motionerna nämnda samarbetsnämnden åtgärder snarast måtte vidtagas för att förverkliga en för hjälpklass eleverna avpassad yrkesutbildning.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 208 och II: 310 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Vart är det moderna samhället på väg? Jag tänker då i första hand på klassbildningar. Somliga säger: mot en större jämlikhet, dess bättre. Andra säger: mot en allt större nivellering, tyvärr. Gamla klassprivilegier, grundade på börd och förmögenhet, håller på att försvinna, men frågan är om icke en mer utpräglad klassindelning eller socialgruppering grundad på intellektuella meriter är på väg, den s. k. meritokratin.

Den nya skolan vill vara ett led i att utjämna existerande klasskillnader såvitt det gäller utbildning genom att ge alla en lika chans till utbildning oavsett ekonomiska förhållanden och bostadsort. Denna höga målsättning och ett för alla medborgargrupper gemensamt samhällsansvar ger mig en förhoppning om att profetian om meritokratien som den framtida dominerande grunden för klassindelning kanske icke helt går i uppfyllelse. Ingen vill väl egentligen ha någon dominerande klass eller eftersatt grupp i samhället i framtiden.

Herr talman! När jag tänker på gruppen hjälpklass elever, dessa 30 000—35 000 ungdomar, som går i våra skolor i dag och på deras möjligheter att anpassa sig i samhället och konkurrera med

Ang. yrkesutbildningen för hjälpklass elever

normalungdom i arbetslivet, får den där profetian om »meritokratien» en allvarlig innebörd. Kraven på höga betyg för att komma in i skolor och knappheten på elevplatser inte minst vid yrkesskolor, såsom vi tidigare hört från denna talarstol, gör att dessa ungdomar tillhör en grupp som vi har all anledning att särskilt beakta och hjälpa.

I motionerna nr 208 i denna kammare och nr 310 i andra kammaren har hjälpklass elevernas problem skildrats. Motionärerna har velat att åtgärder snarast skall vidtagas för att förverkliga en för hjälpklass eleverna avpassad yrkesutbildning och att detta skulle ske i samarbete med näringslivets egna organisationer.

Statsutskottet har behandlat motionsyrkandet mycket knapphändig och hänvisat till att Kungl. Maj:t den 12 januari 1962 uppdragit åt skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och arbetsmarknadsstyrelsen att vidtaga åtgärder, i den mån så erfordrades, hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder vartill en inom ecklesiastikdepartementet upprättad promemoria kunde ge anledning. Promemorian talar om hjälpskoleklienteletets yrkesförberedelse och arbetsanställning. I motionerna föreslås däremot en avpassad yrkesutbildning, vilket jag anser vara en väsentlig skillnad. Jag kan därför icke hålla med om att syftet med motionerna genom den föreslagna åtgärden skulle vara helt tillgodosett. Jag tror också att mycket skulle vara vunnet om näringslivets egna organisationer kom med i bilden vid planeringen. Anledningen framgår klart av motionen.

I Hälsingborg har en omfattande utredning företagits beträffande hjälpklass elevernas yrkesutbildning och anpassning i samhället. Man påpekar att direktiv och åtgärder till ledning för en planering av utbildningsverksamheten på det lokala planet ännu saknas från de centrala myndigheternas sida. Jag kan vitsorda att detta även gäller min hemstad, Västerås. Vad kommunerna önskar är konkreta förslag. Promemorian har, efter vad jag kan finna, mycket litet att ge i den vägen, kanske beroende på att det är en svår fråga att lösa och att det

bör ske på det lokala planet och, som tidigare framhållits, i intimt samarbete med näringslivet och i synnerhet i de större företagen, som jag tror har stora förutsättningar att hjälpa dessa ungdomar. Det är så lätt, herr talman, att glömma bort hjälpklass ungdomen för de normala skoleleverna, och det är därför så viktigt med en central insats.

Frågan om hjälpklass ungdomens yrkesutbildning och anpassning i samhället är en gammal debattfråga i riksdagen. Åtskilliga utredningar har sedan 30-talet behandlat frågan. Därom kan sannerligen den omtalade promemorian ge besked.

Herr talman! Hjälpklass eleverna behöver vår hjälp, och kommunerna måste få konkreta förslag. Detta är ett samhälls ingripande som åtminstone i någon mån motverkar meritokratien och utjämnar klasskillnaderna, samtidigt som det skyddar dessa ungdomar från missanpassning i samhället. Det är min förhoppning att frågan nu efter många års utredningar och diskussioner snabbt skall lösas.

Herr talman! Jag har inget eget yrkande.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag kan i stora delar instämma i vad herr Nyman här har anfört, men jag skall ta upp ett par detaljer.

Herr Nyman framhöll att utskottet hade talat om den yrkesförberedande verksamheten, men inte om den egentliga yrkesutbildningen. På det kan jag svara, att det sitter en utredning, som jag själv har nöjet leda, som har angripit det här problemet från de utgångspunkter från vilka man måste angripa liknande problem, nämligen lärarfrågan för hjälpklass eleverna.

De flesta här i kammaren vet att det inom hjälpklasserna förekommer en rad olika grader av bildbarhet, och vad som passar för den ena eleven passar inte för den andra. Vi har som bekant vissa hjälpklasser i vår obligatoriska skola, men där gäller det den mera teoretiska utbildningen.

Jag kan helt hålla med herr Nyman om att vi måste ordna yrkesutbildning även för de här eleverna, men vi hörde nyss herr Söderberg nämna det stora antalet elever, som nu inte kan komma in i våra yrkesskolor. Det gäller ändå s. k. normalbarn. Hur mycket svårare är det inte då att få plats för hjälpklass elever!

Jag är också fullt överens med herr Nyman om att samhället måste vidta extra åtgärder för att ge även dessa elever den yrkesutbildning som de är mottagliga för. Ofta kanske det blir rena tempoarbeten, men de bör få en sådan utbildning att de kan försörja sig själva i framtiden.

Jag kan försäkra att såväl skolöverstyrelsen som överstyrelsen för yrkesutbildning och länskolnämnderna och många kommuner är mycket intresserade av detta problem, och det kommer att lösas. Vi måste dock tänka på vad föräldrarna till s. k. normala barn kommer att säga, om man hoppar över den stora gruppen och inte gör någonting för dessa barn. Vi måste tillgodose båda grupperna samtidigt, och jag hoppas det skall ske i sådan takt, att alla föräldrar kan bli nöjda.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr Näsström för det positiva svaret.

Jag är övertygad om att vi förstår varandra bra. Det kanske inte är så enkelt att lösa det här problemet på en gång. Såsom här sades är det ju fråga om ungdomar med mycket olika bildningsgrad, vi har ett lärarproblem, man måste ta hänsyn till normala elever, o. s. v. Men trots detta förstår vi, att det är en fråga som måste lösas. Den har kanske diskuterats litet för länge, men nu hoppas jag att vi skall få se en lösning. Frågan är nämligen synnerligen aktuell i kommuner, som jag känner till.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Ang. huvudmannaskapet för polisväsendet m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående huvudmannaskapet för polisväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 148 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 30 mars 1962, föreslagit riksdagen att dels besluta, att staten skulle helt övertaga huvudmannaskapet för polis-, åklagar- och exekutionsväsendet den 1 januari 1965 på de villkor som departementschefen angivit i nyssnämnda statsrådsprotokoll, dels ock godkänna de grunder för organisationen av polis-, åklagar- och exekutionsväsendet som departementschefen angivit.

För polisverksamheten skulle, enligt Kungl. Maj:ts förslag, landet liksom nu vara indelat i lokala polisdistrikt. Ett polisdistrikt skulle omfatta en centralort och dennas naturliga omland samt göras så stort, att polisverksamheten i distriktet i regel beredde sysselsättning åt en poliskår på 20—50 man.

Staten skulle efter huvudmannaskapsreformen stå för samtliga kostnader för polis-, åklagar- och exekutionsväsendet, bland annat för lokaler. Inventarier och annan utrustning skulle kommunerna utan gottgörelse överlämna till statsverket. Av statsfinansiella skäl hade föreslagits, att kommunerna under en övergångstid om fem år skulle erlagga kontanta bidrag till statsverket enligt en fallande skala.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Holmberg* och *Sveningsson* (I: 741) samt den andra inom andra kammaren av fröken *Wetterström* och herr *Björkman* (II: 896),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru

Ang. huvudmannaskapet för polisväsendet m. m.

Segerstedt Wiberg (I: 742) och den andra inom andra kammaren av herr *Wiklund* i Stockholm (II: 897),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Eric Carlsson* (I: 747) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Gomér* och *Elmwall* (II: 902),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per-Olof Hanson* (I: 748) och den andra inom andra kammaren av herr *Nelander m. fl.* (II: 903),

dels ock en inom andra kammaren av herr *Börjesson* i Glömminge väckt motion (II: 901).

I motionerna I: 741 och II: 896 hade hemställts, utom annat, att riksdagen måtte vid behandlingen av förevarande proposition uttala, att frågorna om kommunernas bidragsskyldighet borde, där est en närmare prövning av omständigheterna kunde giva anledning härtill, åter underställas riksdagen i samband med anslagsfrågornas behandling, i syfte att om möjligt förkorta bidragstiden från i propositionen föreslagna fem år till tre eller fyra år.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 748 och II: 903, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 30 mars 1962 anført i principfrågan om förstattligande av polis-, åklagar- och exekutionsväsendet;

II. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 741 och II: 896, I: 747 och II: 902, I: 748 och II: 903, I: 742 och II: 897 samt II: 901, förstnämnda sex motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anført rörande indelningen i polisdistrikt och personalorganisationen inom distriktet;

III. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 748 och II: 903, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att åt polisberedningen måtte uppdragas att pröva den närmare utformningen av ett rådgivande organ för kontakt mellan polisorganisationen och kommunerna;

IV. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 741 och II: 896 samt I: 747 och II: 902, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anført rörande kommunernas bidragsskyldighet;

V. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 741 och II: 896, I: 747 och II: 902 samt I: 748 och II: 903, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anført rörande kostnaderna för vissa inventarier och annan utrustning;

VI. i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anført rörande vissa pensionsavgifter för polispersonal;

VII. i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i övrigt anført rörande huvudmannaskapet för och organisationen av polis-, åklagar- och exekutionsväsendet.

Reservation hade anført, utom av andra, av fröken *Andersson* samt herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under IV hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 741 och II: 896 ävensom med avslag å motionerna I: 747 och II: 902, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anført rörande kommunernas bidragsskyldighet.

Reservanterna hade förordat, att övergångstiden, under vilken kommunerna skulle bidraga till kostnaderna, skulle förkortas från av utskottet föreslagna fem år till tre år.

Ang. huvudmannaskapet för polisväsendet m. m.

Herr **HOLMBERG** (h):

Herr talman! I reservationen av fröken Andersson m. fl. har reservanterna tagit upp frågan, om hur många år som kommunerna i fortsättningen skall lämna »kommunbidrag» till staten för att staten skall överta ansvaret för polis-, åklagar- och exekutionsväsendet. Reservanterna ansluter sig i stort sett till en motion som herr Sveningsson och jag väckt i ämnet och yrkar för sin del att övergångstiden för kommunerna skall minskas från av utredningen, departementschefen och utskottet förordade fem år till tre år.

För kommunerna som helhet innebär en sådan förkortning av bidragstiden en inte oväsentlig ekonomisk lättnad. Finns det nu skäl för att staten så snart som reservanterna föreslagit skall överta kostnaderna för den här berörda verksamheten? Ja, enligt reservanterna finns det tillräckligt vägande argument för en sådan ordning.

Bakgrunden till det sedan länge väntade och framför allt av kommunerna önskade övertagandet av polisväsendet har självfallet inte endast varit en vilja hos kommunerna att få den här bördan organisatoriskt och administrativt avlyft — det har också funnits ett skatteutjämningsssyfte bakom denna önskan.

Situationen är för närvarande den, att lika stora kommuner med mycket varierande skatteunderlag nu bär i stort sett samma kostnad för polisväsendet. Detta har hårt drabbat de kommuner som har ett lågt skatteunderlag. I synnerhet norrlandskommunerna, som generellt har förhållandevis höga kostnader per skattekrona för polisväsendet, kommer med en övergångsperiod av fem år att känna skyldigheten att lämna bidrag till staten såsom en tung ekonomisk börda, och de kommer också att känna detta såsom en under alltför lång tid bestående orättvisa. Det är alltså glesbygderna med liten ekonomisk bärkraft och vikande befolkningsunderlag som är mest intresserade av att man får en kortare övergångstid.

Departementschefen och utskottet tycks utan närmare utveckling av argumenten ha godtagit utredningens förslag

om en femårig övergångstid, och de förklarar lakoniskt, att det innebär en rimlig avvägning mellan olika intressen.

Herr talman! Om man klumpar ihop alla kommuners intressen och därtill lägger statens önskan att inledningsvis få så låga kostnader som möjligt för de uppgifter, som den nu övertar, då blir möjligtvis medelproportionalen fem år. Men enligt reservanternas mening bör i det här fallet statsmakerna ta särskild hänsyn till de skattesvaga kommunerna, och då finner reservanterna i likhet med vad som framhållits i motion 741 i denna kammare, att en treårig avvecklingstid är mera rimlig för dessa kommuner än en femårig. Det bör tilläggas, att en kortare avvecklingstid ingalunda får anses vara till förfång för de kommuner som ekonomiskt sett är bättre ställda.

Det är önskvärt att den administrativa fördelningen av de offentliga utgifterna mellan stat och kommun också snabbt och mera definitivt följs av en finansiell fördelning. Enligt utskottet kommer 1958 års skatteutjämningskommitté att framlägga sitt förslag under nästa år. Detta innebär att frågan om den kommunala skatteutjämningen blir behandlad vid 1964 års riksdag. I det sammanhanget kan naturligtvis frågan om kommunernas bidragsskyldighet till staten för polisväsendet och de andra berörda delarna ånyo prövas. Enligt min mening vore det dock olyckligt att vänta så länge och ta upp frågan ånyo. Kommunerna behöver tid för sin ekonomiska planering och önskar därför ett besked, vilket enligt min mening nu bör ges i form av bifall till reservanternas förslag om en övergångstid av tre år i stället för fem år, som majoriteten förordat.

Herr talman! Jag yrkar sålunda bifall till reservationen av fröken Andersson m. fl.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Det föreliggande förslaget innebär ju att statsutskottet praktiskt taget är enhälligt om det mesta som gäller övertagandet av polisväsendet. Det är glädjande att man kommit dithän att

Ang. huvudmannaskapet för polisväsendet m. m.

man i enighetens tecken kan lösa denna fråga, som länge varit under behandling. Också personligen är jag mycket tillfredsställd, eftersom jag på sin tid var en av de motionärer som hemställde om att staten skulle övertaga polisväsendet.

Den enda lilla punkt där meningarna gått isär gäller övergångstiden och om den skall vara fem eller tre år, såsom vi nyss hörde. Den utredning som förberedde ärendet var ju enig om att övergångstiden kan sättas till fem år — ja, man talade t. o. m. om fem år »eller den längre tid som kan anses vara nödvändig». Jag tror mig veta att man under utredningsarbetets gång varit inne på att övergångstiden möjligen skulle behöva sättas till tio år. Emellertid har enighet uppnåtts — man kan nästan säga efter formella förhandlingar mellan departementet och kommunförbunden — om just fem år som en lämplig övergångstid. Då kan man undra om vi mera skall tro på kommunförbunden som kommunernas representanter eller om vi skall tro dem som står bakom reservationen.

Det är ju alltid bra när syndare sig omvänder och bättrar. För inte så länge sedan fick vi här i kammaren år efter år gräla med representanter för den parti-grupp, vars partisekreterare herr Holmberg nu är. Då ville högern lägga över så mycket som möjligt av utgifterna på kommunerna. Nu har det tydligen vänt sig — detta är kanske den första svalan som tyder på en förändring. Men jag tycker nog för min del, att vi detta till trots bör kunna acceptera de fem åren.

Då herr Holmberg talar litet rörande om norrlandskommunerna och småkommunerna, som är mycket skattetyngda, och menar att en övergångstid av tre år skulle vara fördelaktig just för dem, så tror jag inte att det är alldeles riktigt att skjuta fram just de mindre bärkraftiga kommunerna och de mindre kommunerna över huvud taget. Det vill dock till rätt avsevärda utgifter för polisväsendet för att man skall ha gagn av den kortare övergångstiden. För många av de mindre kommunerna torde fem år vara till fyllest, men för de stora och rika

kommuncerna vore det kanske bättre med en kortare övergångstid.

Det är ingen anledning att fördjupa sig alltför mycket i denna fråga. En överväldigande majoritet i statsutskottet står bakom det förslag vi nu har att ta ställning till. Delade meningar råder bara om övergångstiden; beträffande övriga ting har vi ju varit eniga.

Inom utskottet har vi sökt i någon mån tillmötesgå önskemål beträffande både det ena och det andra. Framför allt har vi starkt framhållit att utredningens förslag om få och stora polisdistrikt bör synas grundligt. Vi har menat att det är bättre att få ett större antal polisdistrikt än utredningen tänkt sig, och vi tycker nog att utredningen på den punkten gått litet för långt. Departementschefen har ju inte bundit sig i detta avseende, utan en polisberedning överarbetar det hela. Vi har alltså den förhoppningen, att översynen skall bli grundlig och att man inte kommer att gå alltför hårt fram utan låter antalet polisdistrikt bli större än utredningen önskat. När det gäller vissa län har utredningen skurit ner antalet polisdistrikt på ett, höll jag på att säga, skrämmande sätt med resultat att stora delar av länen över huvud taget inte skulle få några centraler för polisdistriktet eller några åklagare. Jag hoppas att departementschefen skall beakta vad utskottet säger om detta i utlåtandet.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HOLMBERG (h):

Herr talman! Tillåt mig att uttrycka en viss förundran över att herr Andersson anser vårt krav vara en liten fråga. Det kan tyckas att den för riksdagens del är ganska liten, men när det gäller kommuner, som har ett lågt skatteunderlag och ekonomiska besvärigheter kan man inte säga att frågan är liten.

Vad beträffar herr Anderssons påstående, att högerpartiets inställning i denna fråga skulle vara något tecken på en omvändelse från partiets sida, tycker jag nog att det är något yrvaket. Vi diskutere-

Ang. huvudmannaskapet för polisväsendet m. m.

rade redan i våras vissa förslag från högers sida om avlyftning av kostnaderna för lärarlönerna och för vissa folkpensioner, som uppenbarligen skulle gynna kommunerna men som majoriteten inte gick med på.

Herr Andersson lämnade en upplysning, som inte går att inhämta i utskottsutlåtandet, nämligen att det, såsom han uttryckte saken, skulle ha skett »reglerätta förhandlingar» mellan kommunförbunden och regeringen. Tillåt mig uttrycka en viss skepsis gentemot ett argument av den arten; vi måste ju ändå bedöma dessa frågor självständigt. Jag har nog en känsla av att just de små kommunerna inte kan göra sin röst så starkt hörd i kommunförbunden i en fråga som denna, utan resultatet blir en medelproportional som missgynnar de små.

Jag anser fortfarande, herr talman, att en kortare övergångstid på tre år är en bättre avvägning, som alldeles uppenbart kommer att gynna de små kommunerna och icke missgynna de större kommunerna.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Om någon skall betecknas som yrvaken i detta sammanhang, lär det i varje fall inte vara jag.

Vi vet ju alla hur högern tidigare har verkat i dessa avseenden. Det har skett en förändring av högern så till vida, att man numera har den uppfattningen att kommunerna skall stödjas. Den uppfattningen hade man inte tidigare inom högern, och om det nu är en omvändelse under galgen vet inte jag. Det har emellertid skett en del ting på den politiska fronten under den sista tiden, som kanske gjort att man lärt om.

Vad sedan gäller frågan, om man nu skall tro på kommunförbunden eller inte, har jag den uppfattningen att om kommunförbunden har stannat för en viss mening, så har vi ingen anledning betvivla, att de gör det som representanter för *både* små och stora kommuner. Stadsförbundet representerar ju städerna och Landskommunernas förbund landskommunerna, såväl de stora som de små.

När man inom utredningen, där de olika partierna var representerade, ansåg att den kortaste övergångstiden borde vara fem år — man hade till och med lekt med tanken på tio år — och representanter från små kommuner kunde acceptera detta, tycker jag att också vi kan göra det och i det fallet mera tro på kommunförbunden än på herr Holmberg.

Herr HOLMBERG (h):

Herr talman! Man får av herr Anderssons inlägg det intrycket, att utredningen skulle ha varit benägen att ta tioårsgränsen i stället för femårsgränsen. Läser man utredningen ordentligt, finner man emellertid att den har avvisat tanken på tio år och stannat för fem år och säkerligen skulle kunna tänka sig en till och med kortare tid.

I övrigt skulle jag vilja tillägga, att full enighet om tidsgränsen inte föreligger mellan de olika kommunerna. Inte mindre än 37 remissinstanser, varibland just åtskilliga mindre kommuner, avstyrkte bidragsplikt över huvud taget.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av därunder framkomna yrkanden propositioner komme att framställas först särskilt beträffande punkterna I—III av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan, därefter särskilt angående punkten IV samt slutligen särskilt rörande punkterna V—VII.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkterna I—III hemställt.

I fråga om punkten IV, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av fröken Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Ang. återställande av viss tidigare kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna

Herr *Holmberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 183 punkten IV, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fröken Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Holmberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 117;

Nej — 19.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkterna V—VII hemställt.

Ang. återställande av viss tidigare kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 184, i anledning av väckta motioner angående återställande av viss tidigare kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna m. m.

Till statsutskottet hade hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) två vid 1961 års riksdag väckta likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 450) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 530), vari hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utarbetande och framläggande av plan för successivt återställande av den kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna, som avsåges vid fastställande av grunderna för de särskilda statsbidragen till kommunerna, i syfte att uppnå sänkning av kommunalskatterna;

2) två vid 1961 års riksdag i anledning av propositionen nr 150, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1961/62, m. m., väckta likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 669) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 801), i vilka motioner anhållits, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att en plan i princip måtte framläggas angående successivt återställande av realvärdet av de till kommunerna utgående statsbidragen i syfte att uppnå en sänkning av kommunalskatterna och en effektiv kommunalskatteutjämning i enlighet med vad i motionerna anförts;

3) två vid 1961 års riksdag i anledning av propositionen nr 180, angående översyn av rikets indelning i borgerliga primärkommuner, väckta likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr *Ivar Johansson m. fl.* (I: 715) och den andra inom andra kammaren av herr *Hansson i Skegrie m. fl.* (II: 860), vari hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t snarast efter pågående utredningar måtte förelägga riksdagen förslag till återställande av realvärdet hos de till kommunerna utgående statsbidragen, innefattande en effektiv kommunal skatteutjämning, samt till en aktiv lokaliseringspolitik i syfte att skapa förbättrade betingelser för den kommunala verksamheten;

Ang. återställande av viss tidigare kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna

4) två vid innevarande års riksdag väckta likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 446) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 529), vari föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, att vid pågående utredning rörande skatteutjämningen och kostnadsfördelningen mellan stat och kommun måtte prövas införande av ett kostnadsfördelnings- och skatteutjämningsystem enligt grundbidragsprincipen, i överensstämmelse med vad i motionerna anförts; ävensom

5) två vid innevarande års riksdag väckta likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herrar *Öhman* och *Lager* (I: 359) samt den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.* (II: 434), i vilka motioner hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte föreslå, att direktiven för 1958 års skatteutjämningskommitté skulle kompletteras, eller att — om så ansåges ändamålsenligt — en särskild utredning skulle tillsättas, i syfte att snabbt framlägga förslag om ändrad kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna beträffande skolväsendet, folkpensioneringen och polisväsendet på sätt som i motionerna angivits.

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

I. att de vid 1961 års riksdag väckta motionerna I: 450 och II: 530, I: 669 och II: 801 samt I: 715 och II: 860, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att motionerna I: 446 och II: 529 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 359 och II: 434 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Bengtson*, *Nils-Eric Gustafsson*, *Eliasson* i Sundborn och *Antonsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ly-

delse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under I och II hemställa,

I. att riksdagen måtte, i anledning av de vid 1961 års riksdag väckta motionerna I: 450 och II: 530, I: 669 och II: 801 samt I: 715 och II: 860, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservationerna anförts;

II. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 446 och II: 529, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vid pågående utredning rörande skatteutjämningen och kostnadsfördelningen mellan stat och kommun måtte prövas införande av ett kostnadsfördelnings- och skatteutjämningsystem enligt grundbidragsprincipen i överensstämmelse med vad reservationerna anförts.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Det finns som bekant på socialpolitikens, undervisningens och en rad andra områden åtgärder, som är beslutade av riksdagen men som handhåves av kommunerna. Kostnaderna bestrides av kommunerna med hjälp av statsbidrag. Det är ganska självklart att kommunerna, när dessa statsbidrag beviljades, räknade med att dessa skulle behålla sitt reella värde. Så har emellertid inte blivit fallet, utan värdet har på grund av prisutvecklingen sjunkit mer och mer. Därmed kan konstateras att det nu föreligger mycket stora skillnader i kommunernas kostnader för olika saker. Från centerpartiets sida anser vi att detta strider både mot principen om en lika och rättvis beskattning och mot principen om skatt efter bärkraft.

Vi behandlar nu motioner dels om återställande av kommunernas bidrag till sitt realvärde och dels om ett genomförande av den s. k. grundbidragsprincipen för bidrag. Utskottet har avvisat motionerna närmast med motiveringen att 1958 års skatteutjämningskommitté snart torde ha slutfört sitt arbete. Därför vill man inte säga någonting i frågan. Det är kanske att observera att utskottet samti-

Ang. återställande av viss tidigare kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna

digst har framhållit att en hel rad av olika åtgärder har vidtagits för att försöka få en bättre relation mellan fördelningen av statens och kommunernas bidrag. Detta står ju i viss mån i strid mot att man inte vill göra något, förrän skatteutjämningskommitténs förslag framlagts. Då kunde man verkligen också vidta en del åtgärder, som jag tycker är befogade redan nu. Det går inte bara att vänta på en utredning och låta kommunerna betala under tiden.

Landskommunernas förbund har påpekat att det av sakkunniga för översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område av år 1958 framlagda förslaget om ändrade grunder för statsbidrag till skolmåltider, vilket i huvudsak tillstyrkts i förbundets remissyttrande, av statsmakterna skjutits på framtiden. Man refererar vidare till ett av chefen för ecklesiastikdepartementet vid innevarande års riksdag avgivet interpellationssvar i denna fråga. Där framgår det bl. a. att den slutliga prövningen av nyssnämnda sakkunnigförslag enligt hans mening synes böra anstå »till dess att det större finanspolitiska sammanhang, vari frågan bör insättas, blivit belyst genom skatteutjämningskommitténs arbete». »Bortsett från att det är diskutabelt, i vad mån skatteutjämningskommitténs arbete kan anses vara inriktat på större finanspolitiska sammanhang», säger förbundets styrelse, »framstår det enligt styrelsens mening som betänkligt att för kommunerna angelägna ekonomiska frågor skjuts på framtiden under sådana förevändningar.»

Jag vill helt instämma i vad Landskommunernas förbund har sagt i detta sammanhang. Det kan inte vara riktigt att låta kommunerna fortsätta att betala. Man måste vidta radikala åtgärder för att återställa den tidigare ordningen i fråga om statsbidragen. Utskottet har i sitt uttalande inte ens velat säga något om principen och rättvisan i att man gör en kostnadsfördelning mellan stat och kommun som är rimligare. Det är givetvis att beklaga. Man måste sträva efter en rimligare kostnadsfördelning, framför

allt med den starka motiveringen, att kommunerna inte är helt beslutande om vad som skall företas. Det är faktiskt åtgärder som angår alla de medborgare som av någon anledning skall åtnjuta vissa bidrag. Det kan inte heller vara rättvist att lägga på vissa kommuner en många gånger större kostnad än andra kommuner får betala.

Herr talman! Jag förmodar att denna fråga kommer att debatteras åtskilligt i framtiden. Jag skall för dagen inte yttra mig mera om detta, utan jag nöjer mig med att yrka bifall till den reservation som är fogad till utskottets utlåtande.

Herr LAGER (k):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten med många ord. Jag har egentligen endast begärt ordet för att yrka bifall till den motion som jag tillsammans med herr Ölman har väckt i denna fråga. Innan jag ställer något yrkande vill jag emellertid göra ett par reflexioner.

När kostnadsfördelningen mellan stat och kommun ursprungligen fastställdes, ansågs väl proportionerna vara något så när rättvisa och rimliga. Nu har emellertid under årens lopp utvecklingen själv ändrat på förhållandena. Det som på sin tid kunde betraktas som rätt har blivit orätt, och det som kunde betraktas som rimligt har blivit orimligt. Det borde därför ha varit angeläget för regering och riksdag att under dessa år fortlöpande ha korrigerat bidragen till kommunerna och kostnadsfördelningen i takt med utvecklingen. Så har emellertid inte skett.

Statskassan har ju vissa möjligheter att kompensera sig för ökade utgifter, som kommunerna inte har. Jag tänker närmast på sådana saker som punktskatterna och omsättningsskatten. Omsättningsskatten ökar ju kommunernas utgifter, eftersom kommunerna köper varor som är belagda med omsättningsskatt, under det att statskassan genom omsättningsskatten och de andra indirekta skatterna skaffar sig rätt avsevärda merinkomster. Detta tycker jag att man bör ta rätt stor hänsyn till.

Ang. återställande av viss tidigare kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna

Hur skall man nu tolka utskottets skrivning? Styrelsen för Landskommunernas förbund har i sitt remissutlåtande till statsutskottet anfört att riksdagen borde i ett uttalande ge till känna sin önskan om att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer utvecklingen på det här området och framlägger förslag till åtgärder för återställande snarast möjligt av den kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna som avsågs vid fastställandet av nu gällande grunder för de särskilda statsbidragen till kommunerna m. m. Styrelsen anser alltså att riksdagen borde göra en opinionsyttring.

Utskottet har skrivit mycket försiktigt, det måste man erkänna. Jag skulle vilja fråga utskottets talesman, huruvida man får tolka dessa försiktiga skrivningar som ett instämmande i vad Landskommunernas förbunds styrelse anser, alltså en opinionsyttring för att åstadkomma en bättre fördelning av kostnaderna mellan stat och kommun för sådana åtgärder som statsmakterna ålägger kommunerna att vidta.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till motionen nr 359 i denna kammar.

Herr BOMAN (fp):

Herr talman! Den här frågan har ju varit föremål för uppmärksamhet från riksdagens sida under åtskillig tid, och de motioner som nu föreligger till behandling väcktes redan vid 1961 års riksdag. Utskottet säger: »Huvudsyftet med samtliga de förevarande motionerna — de vid 1961 års riksdag väckta såvitt nu är i fråga — är att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utarbetande och framläggande av förslag avseende återställande av tidigare kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna ävensom av realvärdet av dessa bidrag. På denna väg skulle bl. a. en sänkning av kommunalskatterna och en effektiv kommunalskattutjämning kunna åstadkommas.»

Det har ju sedan dessa motioner väcktes hänt en hel del — även vid årets

vårriksdag — som är redovisat i utskottets utlåtande, men vi vill från utskottsmajoritetens sida inte nu ta ställning till överväganden som är föremål för utredning i skatteutjämningskommittén, vars arbete man räknar med skall kunna avslutas under det kommande året. Utskottet anser att denna fråga skall prövas i det stora sammanhang som skatteutjämningskommitténs uppdrag omfattat. Jag vill därmed inte säga att det inte finns ett visst fog för vad som sägs i motionerna. Herr Bengtson efterlyser ett uttalande från utskottet om det rättvisa och berättigade i motionerna. Självfallet är de berättigade, och det är klart att när skatteutjämningskommitténs betänkande ligger på bordet, får man bättre möjlighet att bedöma hela frågan.

Herr Lager frågade om utskottsutlåtandet skulle kunna tolkas som ett instämmande i Landskommunernas förbunds uttalande. Jag vill bara hänvisa till vad utskottet har skrivit. Utskottet vill inte nu binda sig åt någotdera hållet förrän kommitténs betänkande ligger på bordet.

Vad sedan beträffar remissinstanserna så har statskontoret skrivit: »Med hänsyn till sålunda pågående utredningar får statskontoret som sin mening uttala, att den i förevarande motioner gjorda hemställan om utarbetande av en plan för successivt återställande av den kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna, som avsetts vid fastställandet av grunderna för de särskilda statsbidragen, icke bör föranleda någon riksdagens åtgärd.»

I Stadsförbundets yttrande heter det i ett avsnitt: »Styrelsen har vid ett flertal tidigare tillfällen kritiserat den övervältring av kostnader från stat till kommun som skett bl. a. genom statsbidragens konstruktion. Sålunda har den vid bidragens tillkomst avsedda kostnadsfördelningen mellan stat och kommuner starkt förskjutits till kommunernas nackdel. Styrelsen finner det angeläget att en översyn snarast kommer till stånd av reglerna för kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna i syfte att

Ang. återställande av viss tidigare kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna

ge statsbidragsreglerna en sådan utformning att nämnda övervältring av kostnader upphör och att den kostnadsfördelning som avsetts vid fastställandet av grunderna för statsbidragsgivningen till kommunerna återställs. I samband härmed synes en förenkling av statsbidragssystemet böra eftersträvas.»

Herr talman! Motiveringen för utskottets ställningstagande har varit att man bör avvakta skatteutjämningskommitténs betänkande. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Det är tacknämligt att herr Boman understryker riktigheten i att man får en rättvisare kostnadsfördelning mellan stat och kommun, men det är så mycket mera anmärkningsvärt att utskottet icke har något till övers för principen om att det borde vara en rättvisare fördelning. Utskottet avvisar motionerna utan att göra något som helst ställningstagande i det avseendet. Vi motionärer anser att det inte hade varit så märkvärdigt att rätta till den bristen och uttala som utskottets mening att det borde vara en rättvisare kostnadsfördelning.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande punkten I förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen i förevarande del; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Bengtson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given

varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 184 punkten I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen i förevarande del.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Bengtson begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 119;

Nej — 20.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

I fråga om punkten II, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen i förevarande del.

Härpå gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Bengtson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 184 punkten II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. alkoholbeskattningens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen i förevarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bengtson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 117;
Nej — 21.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjordes enligt de beträffande punkten III framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till motionen I: 359; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 185, i anledning av väckta motioner angående översynen av statsbidragen till primär- och sekundärkommuner; samt

nr 186, i anledning av väckta motioner om underlättande av rekryteringen av sekreterarpersonal till riksdagen och dess organ.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. alkoholbeskattningens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 61, i anledning av väckta motioner om utredning rörande alkoholbeskattningens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av

1) de likalydande motionerna I: 152, av herr *Per-Olof Hanson*, och II: 194, av herr *Hamrin* i Jönköping m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig, förutsättningslös utredning angående frågan om alkoholbeskattningen och dess roll vid utformningen av samhällets nykterhetspolitik; samt

2) de likalydande motionerna I: 227, av herr *Möller* m. fl., och II: 274, av herr *von Friesen* m. fl., vari föreslagits, att riksdagen skulle begära, att Kungl. Maj:t skyndsamt måtte låta verkställa en utredning om hur beskattningen på dryckesområdet borde utformas för att bästa möjliga nykterhetspolitiska effekt skulle erhållas samt framlägga förslag till ändrad beskattning av alkoholhaltiga och alkoholfria drycker i enlighet med vad denna utredning kunde giva anledning till.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av avgivna orsaker hemställt, att riksdagen i anledning av följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 152, av herr *Per-Olof Hanson*, och II: 194, av herr *Hamrin* i Jönköping m. fl., om utredning angående alkoholbeskattningens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende, samt

2) de likalydande motionerna I: 227, av herr *Möller* m. fl., och II: 274, av herr *von Friesen* m. fl., angående alkoholbeskattningens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende,

i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva till känna vad utskottet i detta betänkande anfört.

Herr **MÖLLER** (s):

Herr talman! Den motion jag varit med om att underteckna är ett uttryck för oro över utvecklingen av alkoholfrågan i vårt land. Denna utveckling visar en breddning i alkoholförtäringen och en ökning av missbruket. Det är väl känt från tidigare riksdagsdebatter, att det särskilt är

Ang. alkoholbeskattningens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende

bland ungdomen som det uppträder oroadna tendenser, och detta har även föranlett successiva åtgärder från statsmakternas sida. Man kan visserligen säga att den stora spritvågen från 1956—1958 har sjunkit tillbaka något och att det i fråga om spritkonsumtion inträtt ett läge, ungefär motsvarande det som var före motbokens avskaffande. Detta är i och för sig glädjande och positivt, men det finns ändå dystra inslag i bilden, som förtjänar ständig uppmärksamhet och ytterligare åtgärder.

Ett av medlen härtill är otvivelaktigt alkoholbeskattningen. Erfarenheten visar att spritkonsumtionen snabbt påverkas av ändringar i inkomster och prisrelationerna på spritdryckerna. Genom beskattningen kan man påverka konsumtionens utveckling och inriktning. Man kan på det viset åtminstone i viss utsträckning uppnå bestämda nykterhetspolitiska syften.

Detta har också beaktats i 1954 års lagstiftning, då en differentierad beskattning lades upp med hänsyn till alkoholestyrkan. Det är emellertid nu åtta år sedan, och mycket har hänt sedan dess. Inkomsterna har ändrats, konsumtionsvanorna likaså, och dessutom har man genom forskning fått fram nya rön, nytt material. Jag tror att det är angeläget att dessa rön prövas så att vi får se vad som är hållbart och bärande och vad som kan föranleda praktiska slutsatser vid utformningen av beskattningen på alkoholdrycker.

Man kan väl också säga som bevillningsutskottet självt medger att skattesystemet inte är helt konsekvent genomfört. Det finns vissa svaga sektorer som gör att man icke målmedvetet främjar en övergång till svagare drycker.

Bland de ändringar i spritkonsumtionen som skett under senare år märks i första hand en övergång från starksprit till vin, vilket i och för sig är en positiv faktor och ett önskat resultat. Det förblir otvivelaktigt en central fråga, just detta att främja övergången från starksprit till svagare drycker. Det största problemet i alkoholfrågan i vårt land är fortfarande brännvinet, närmare bestämt renat

brännvin. Detta är en farlig dryck, särskilt för att det kan förtäras i stora mängder — i större mängder än kryddat brännvin — och genom att det lätt kan blandas med andra drycker i berusnings-syfte. Jag tror det är riktigt att säga att om man kunde komma till rätta med missbruket av renat brännvin, skulle man ha funnit en nyckel till hela vår alkoholfråga.

Jag är ingen anhängare av chockpriser eller chockartade höjningar av spritpriserna. Jag tror att sådant har en mera begränsad och temporär effekt, som utjämnas av den fortgående inkomstökningen.

Att förbättra folknykterheten är en fråga på mycket lång sikt, en fråga om kulturmönster, folkupplysning och sedvänjor.

Men om man har skäl att tro att vi kunde handla mera rationellt och effektivt, så bör vi göra detta och vidta särskilda åtgärder för att komma till rätta med det som är värst, nämligen missbruket.

Bevillningsutskottet medger i sitt betänkande att det finns inadvartenser och inkonsekvenser i vårt nuvarande skattesystem för alkoholdrycker men varnar för en stor och tidsödande utredning. Utskottet räknar med att Kungl. Maj:t skall beakta motionärernas synpunkter. Jag hoppas att detta antagande av utskottet är riktigt. Men det skulle vara mera välgående om utskottet uttalat en mer deciderad mening i ämnet. Jag är i och för sig glad över att utskottet visat en så välvillig och positiv inställning till motionen, men det hade varit gynnsammare om det hade varit en mera aktiv skrivning.

Jag vill säga att det är en särskild besvikelse att utskottet inte beaktat de aspekter som på senare tid lagts fram i forsknings- och utredningsmaterial och som har väckt åtskillig resonans i debatten. Jag erinrar främst om den utredning som skett genom Industriens utredningsinstitut om dryckeskonsumtionen. Där infördes ett begrepp, den s. k. berusningseffekten, varvid priser och skatter omräknats till jämförbara belopp vad

Ang. alkoholbeskattningens avser berusningsstyrkan. Det visar sig då exempelvis att en viss mängd förtärd alkohol i form av brännvin har fyra gånger större berusningseffekt än samma alkoholmängd förtärd i form av vanligt öl. På samma sätt har genom forskning påvisats att starkölskonsumenten får ge tre gånger så mycket i skatt som konsumenten av lättvin i lägsta prisklass. Per liter ren alkohol är dessa lättviner billigare än renat brännvin och starkviner.

Jag skall inte gå närmare in på dessa forskningsresultat. Som de intresserade själva känner till finns dessa i utredningen och i andra arbeten. En lekman kan inte rätt bedöma hållbarheten i dessa rön och påståenden, men de är tillräckligt bestickande för att man skulle önska få dem prövade och se, om de inte har ett praktiskt budskap när det gäller utformningen av vår alkoholbeskattning. Jag tror att man bör energiskt sträva efter att skapa ett mer konsekvent genomfört beskattningssystem med starkare tonvikt lagd inte bara på alkoholhalten utan även på berusningseffekten.

Utskottet har inte velat tillstyrka en ny utredning i misstanke om att en sådan skulle bli mycket tidsödande, kanske rent av av samma tidslängd som 1944 års utredning. Jag tror inte att så hade behövt bli fallet. Det gäller ju dock här en mera avgränsad fråga än då. Om emellertid någon särskild utredning inte till-sättes — och utskottet är enigt på den punkten — hoppas jag att Kungl. Maj:t skall beakta dessa synpunkter och göra de beredningar och utredningar som kan behövas. Det skulle vara oförlåtligt att inte pröva halten i de nya forskningsrön som på senare tid kommit fram och tillvarata de erfarenheter som erhållits sedan 1954. Jag vill alltså mer aktivt än bevillningsutskottet yrka på att Kungl. Maj:t beaktar och prövar de aspekter på alkoholfrågan och beskattningen som motionärerna fört fram.

Vad gäller den aktuella situationen förutsätter jag att Kungl. Maj:t till vår-riksdagen tar initiativ till en sådan justering av priset på alkoholdrycker, att det anpassas till det höjda inkomstläget. I annat fall skulle med statsmakternas

betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende goda minne en indirekt sänkning av spritpriserna få fortsätta — och detta kan inte gärna vara i överensstämmelse med god nykterhetspolitik.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Herr Möller nämnde här att man genom att övergå från starkare till svagare spritdrycker skulle kunna komma till rätta med alkoholproblemet i vårt land. Detta uttalande har hörts många gånger tidigare. Det har sagts att om man kunde få folk, som dricker brännvin eller andra starka spritdrycker, att övergå till att dricka vin, skulle vi därigenom få ett bättre nykterhetstillstånd i vårt land än vi för närvarande har.

Anledningen till att jag begärde ordet vid detta tillfälle — något som kan synas ganska onödigt — var att jag skulle söka jäva detta påstående, eftersom det inte håller i det långa loppet. Man kan kanske få en förbättring av nykterhetstillståndet genom att förmå folk att dricka mindre starksprit och mera vin, men man löser inte alkoholproblemet på det sättet. Vi hade i början av detta sekel och väl också under 1890-talet i gång en mycket livlig och ivrig nykterhetspropaganda i vårt land, och nykterhetstalarna på den tiden hade ibland med sig en burk med sprit i, i vilken förvarades en skrumplever. Denna burk visade de upp för sina åhörare och förklarade att just skrumplevern var ett resultat av alkoholmissbruk. Denna välsignade skrumplever gick igen i många sammanhang, och man gjorde sig löjlig över den och sade att detta bara var trams.

Nu har Världshälsoorganisationen emellertid gjort en utredning som visar att skrumplever är mycket vanlig på grund av alkoholskada. Jag har här en statistik, ur vilken jag skall delge kam-maren några siffror — jag skall dock inte återge hela. Av denna statistik framgår att per år och 100 000 människor dör i skrumplever i Frankrike när det gäller män 35,8 och när det gäller kvinnor 16,3 procent. Sedan sjunker siffrorna för Österrike, Portugal, Schweiz och Västtysk-

Ang. alkoholbeskattningens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende

land ner till Belgien som har en siffra på 11,7 när det gäller män och 6,0 när det gäller kvinnor. Därefter är det ett hopp till Sverige, som har en procentsats av 6,3 när det gäller män och 4,1 när det gäller kvinnor, och för England och Wales är motsvarande siffror 3,0 resp. 2,3.

Vad säger då dessa siffror? Jo, de siffrorna säger att skrumplever är vanlig i de vinkonsumerande länderna. Man skall följaktligen inte tro, att man löser alkoholproblemet genom att man förmår folk att dricka vin i stället för brännvin. Det visar sig ju att alkoholskadorna står i ungefärlig proportion till den mängd alkohol som förtäres.

Nu gör man gällande, att det inte kan tänkas att vårt folk skulle bli ett vinkonsumerande folk i samma utsträckning som vi är ett brännvinsdrickande folk, då vi inte själva producerar vin men väl brännvin. Det kan naturligtvis förefalla vara ett bestickande resonemang, men vi är inte heller ett kaffeproducerande land och lär ändå ha den näst största kaffe-konsumtionen i världen. Vi är inte heller i nämnvärd omfattning något tobaksproducerande land men är ändå ett i högsta grad tobaksrökande land. Kommer välståndsökningen att fortsätta, så kommer det naturligtvis att leda till — om spritpriserna blir höga — att folk köper mer och mer vin med dess alkoholskador till följd.

Vad jag har velat säga i detta sammanhang är att vi inte löser alkoholproblemet genom att konsumenterna övergår från starksprit till vin eller andra svagare alkoholhaltiga drycker. Alkoholskadorna får vi kvar.

I och med att vi slopade motbokssystemet har vi väl kommit i ungefär samma läge som råttan i rättfällan, d. v. s. vi vet inte vad vi bör göra. Man ser med förskräckelse hurusom rusdrycksbruket griper omkring sig och att antalet människor med alkoholsjukdomar blir fler och fler. Man vet inte hur man skall hejda denna utveckling, allra minst när det gäller ungdomen. Man ser framför sig den ökade mängd av skadeverkningar, som detta alkoholmissbruk redan nu för

med sig och utan tvivel kommer att föra med sig i ännu större omfattning efter hand som välståndsökningen fortskrider och ger folk råd att köpa mer sprit, vin och drycker av annat slag. Skadegörelsen kommer att fortsätta, och för närvarande känner man inte till något annat motmedel än att höja priserna. En prishöjning kan visserligen hålla nere konsumtionen i viss omfattning men kan inte avhjälpa den väldiga mängd av skadeverkningar, som spritmissbruket redan nu fört med sig. Hur det kommer att bli i fortsättningen kan vi säkerligen föreställa oss utan att jag försöker ge någon närmare beskrivning.

Jag har begärt ordet uteslutande för att framföra det nu sagda. Jag har intet yrkande i det ena eller andra avseendet. De små justeringarna av spritpriserna som här diskuteras gör varken till eller från när det gäller alkoholvanorna i vårt land.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Bevillningsutskottet hemställer i sitt betänkande om att Kungl. Maj:t måtte beakta vad utskottet har anfört. Jag vill betona att denna skrivning är ovanlig. Enligt min mening är det inte särskilt lämpligt att lägga sig till med denna metodik. Har man en bestämd åsikt, bör man hemställa hos Kungl. Maj:t om åtgärder. Det gör vi emellertid inte nu och det är av flera skäl.

Herr Möller menade att vi har varit för återhållsamma. Vi borde ha talat om ordentligt vad vi vill. Herr Möller önskar vara mer positiv än utskottet har varit. Det kommer nu an på vad som i detta sammanhang är positivt. Jag utgår från att herr Möller menar att vi på allt sätt bör söka främja nykterhetspolitiska åtgärder. Herr Möller gav uttryck för den uppfattningen, att den nuvarande alkoholbeskattningen är relativt sett lägre i förhållande till inkomstsläget än den var år 1958, när riksdagen senast beslutade i ämnet. På denna punkt är vi ense. Om man nu vill ha en ändring till stånd i detta avseende för att åtminstone åter-

Ang. alkoholbeskattningens ställa jämvikten till förållandena 1958, så vet ju alla ledamöter av kammaren att riksdagen under vårriksdagen var enig om att tillbakavisa en framställning i ämnet från Kungl. Maj:t. Detta har väl lett till att riksdagen sedan dess inte har gett till känna några bestämda åsikter om alkoholbeskattningen. Vid riksdagens början användes inte motionsrätten, och inte heller senare har partiernas företrädare gett till känna några bestämda meningar på denna punkt. Man har ju varit mycket försiktig. Här i kammaren och i medkammaren har förekommit några opinionsyttringar, där man uttalat förhoppningar om att Kungl. Maj:t till nästkommande riksdag framlägger förslag i ämnet. Om man vill instämna i den förhoppningen, så har utskottet, som är enhälligt, i så måtto gjort det, att utskottet uttalat, att om man nu sätter i gång en stor omfattande utredning rörande alkoholbeskattningen, så skulle detta kanske resultera i att utredningens arbete först måste avvaktas, innan förslag i beskattningsfrågan förelägges riksdagen. Det har bevillningsutskottet ansett vara olämpligt, och därför har utskottets betänkande formulerats på sätt som skett. Om vi med andra ord är ense om önskemålet om att Kungl. Maj:t beaktar det förhållandet att vi nu har en relativt sett lägre beskattning än 1958, så kan det ju ge Kungl. Maj:t anledning att lägga fram förslag till riksdagen. Då, som sagt, några konkreta förslag på denna punkt inte kommit fram från något håll, så får vi väl avvakta det förslag, som kan komma.

Vad beträffar vår alkoholbeskattning har det framhållits från utskottets sida att 1954 års beslut innebar en radikal förändring. Man ville ha lagstiftningen ordnad så att den skulle underlätta övergången till svagare drycker, och jag vågar väl säga att vi i viss utsträckning har lyckats. Jag har nämligen inte den uppfattning som herr Elofsson gav uttryck för, nämligen att det inte vore någon fördel att driva konsumtionen från de starka spritdryckerna till vin och framför allt svagvin. Jag ansluter mig på den punkten närmast till herr Möllers uppfattning om att vi får tolerera en ök-

betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende ning av vinkonsumtionen, om vi därigenom kan bringa ned spritkonsumtionen. Detta vore ett stort framsteg.

Vi har fortfarande en mycket hög brännvinskonsumtion. I förhållande till tiden före motbokens avskaffande är väl konsumtionen ungefär oförändrad, men konsumtionen var hög redan då. Jämför vi med tiden strax efter motbokens avskaffande, har vi bringat ned spritkonsumtionen med 10 miljoner liter, från 45 miljoner till 35 miljoner liter. Jag är emellertid den förste att erkänna att alla åtgärder bör vidtagas för att pressa ned denna förbrukning. Jag vill tillägga att vi nog tämligen väl vet att vi kan påverka bruket av alkoholvaror, men vi vet inte hur vi skall kunna påverka missbruket och om vi i skatten där har ett instrument som är effektivt.

Vad herr Möller sade om att forskningens nya rön borde kunna leda fram till praktiska slutsatser är jag inte beredd att skriva under, ty när utskottet säger att det finns vissa inadvartenser i vår nuvarande spritskattelagstiftning så är det fråga om små detaljer. I stort är vår spritskattelagstiftning utformad så att den starkt gynnar de alkoholsvaga dryckerna, och det är min förhoppning att man kommer att fortsätta på den vägen. Om man gör det, får vi väl tro att man skall kunna styra konsumtionen ifrån spriten och till de svagare dryckerna. Det är min förhoppning att alkoholforskningen skall kunna komma fram till resultat. Huruvida så har skett vet jag inte. Den utredning som verkstälts av Industriens utredningsinstitut kan inte anses ha kommit med några radikala nyheter. Den kom fram till i stort sett samma saker som riksdagen redan 1954 accepterade som ledtråd för skattepolitiken i förevarande fall.

Herr Elowsson säger att vi inte löser några nykterhetsproblem med denna skattelagstiftning utan att det bara blir tillfälliga förändringar. Han var rädd för att en ökning av vinkonsumtionen skulle leda fram till ett icke önskvärt nykterhetstillstånd, och han gjorde statistiska jämförelser, men jag är väldigt rädd för den statistiken. Alla vet vi ju att man i

Ang. alkoholbeskattningens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende

Frankrike har en mycket hög vinkonsumtion med 120 liter per capita och år, medan vi i Sverige ligger på 4 liter. Jag tror inte att det är rätt att använda siffrorna så som herr Elowsson gjorde. Skall vi kunna påverka spritkonsumtionen, får vi nog också, som jag sade tidigare, tolerera att folk inte blir avhållsamma utan använder vin.

Herr talman! Utskottet har skrivit sig samman i detta ärende. Ingen av motionärerna eller dem som sympatiserar med motionärerna har yrkat bifall till motionerna. Jag tar detta som ett uttryck för att motionärerna och utskottet är tämligen eniga om att vi i detta läge bör vidtaga alla åtgärder som kan främja en nykterhetspolitisk utveckling. Det är därför riktigt att riksdagen nu avstår från att kräva nya utredningar för att inte förhindra åtgärder som vi väntar på.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HERNELIUS (h):

Herr talman! När jag hörde herr Elowsson, kände jag i likhet med utskottets ärade ordförande ett behov av att reagera och det till protokollet. Herr Elowsson sade att vi inte löser alkoholproblemet genom en övergång till svagare drycker, och han exemplifierade detta med den bekanta levern. Ja, herr talman, det är den sidan av saken, men det är, som herr Ericsson framhöll, icke troligt att vi här i landet någonsin skulle få en vinkonsumtion i likhet med den i Frankrike. Om vi icke löser problemet, herr Elowsson, genom en övergång till svagare drycker, så hyfsar vi dock problemet. Herr Elowsson förbigick den skadeverkan som ligger i brännvinskonsumtionens berusande effekt. Det är berusningen som ger upphov till så mycket lidande, till olyckor och till nöd. Det är bland annat därför konsumtionen bör styras i riktning mot svagare drycker.

Jag vill livligt instämma i förhoppningen att vi till nästa riksdag får en proposition om anpassning av alkoholpriserna efter inkomstnivån och att man därvid beaktar nödvändigheten av att

styra konsumtionen genom propaganda men också genom skattelagstiftningen i riktning mot svagare alkoholdrycker. Brännvinet är och förblir det svenska folkets olycka i fråga om alkohol.

Herr BENGTSOEN (cp):

Herr talman! 1944 års nykterhetskommitté arbetade under nio år och uttrötade ett utomordentligt gott arbete. Dess utredningar är, trots att de är gjorda för så pass länge sedan, värdefulla ännu i dag. Trots detta är problemet så omfattande, att man inte kan säga hur människor som konsumerat alkohol egentligen reagerar vid olika tillfällen. Det är tänkbart att vi får fortsätta att söka nå fram till ytterligare resultat.

Nu har jag observerat en sak i utskotts- betänkandet. Jag har ingenting att invända, utan vill tvärtom understryka den reella innebörden av att man säger: »I den mån Kungl. Maj:t i detta sammanhang anser skäl föreligga att till prövning uppta även frågan om beskattningen av alkoholhaltiga drycker, torde detta få till följd att nuvarande skattesatser i förekommande fall föreslås skola jämkas i syfte att bringa desamma i bättre överensstämmelse med målsättningen att främja en övergång till svagare drycker.»

Detta kan nog nykterhetsrörelsen och alla andra instämma i, men jag vill i dag särskilt stryka under, att det verkligen måste bli en *övergång* till svagare drycker, och inte så att man ökar konsumtionen av svagare drycker men fortsätter konsumtionen av starkare spritdrycker. Det är detta senaste som i stort sett skett i vårt land. Vi statar med världens högsta siffra i fråga om spritkonsumtion — och jag ber att få understryka att när jag säger spritdrycker, menar jag sprit och inte vin. Vi har en konsumtion — jag har bara 1960 års siffror — på 5,8 liter per år och invånare. Observera som ett mycket intressant faktum, när man talar om Frankrike, att detta vindrickande land också ligger högt i fråga om spritkonsumtion: Frankrike kommer som tvåa med 5,2 liter per person och år. Det

Ang. alkoholbeskattningens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende är ingalunda så att Frankrikes stora vinkonsumtion — som herr Ericsson nämnde ligger den på 120 liter per person och år — leder till att man dricker mindre spritdrycker. Det verkar tvärtom som om dessa siffror följs åt ganska väl. Detta visar också de undersökningar som gjorts i Stockholm, som har den största alkoholkonsumtionen i vårt land. Det är ingalunda så att den som använder mycket vin fördenskull konsumerar mindre spritdrycker. Detta gör mig betänksam, och jag vill understryka att en reell övergång till svagare drycker måste innebära, att man i stället dricker mindre starksprit, om det skall vara någon mening med det hela.

Man kan ju också räkna i ren alkohol, alltså räkna ihop både spritdrycker, vin och öl. Vi finner då att ökningen av vår vinkonsumtion i Sverige från ungefär en liter till tre liter per person och år inte har medfört att man druckit en mindre mängd ren alkohol. Ändå har vi en konsumtion av 4—4,5 liter ren alkohol i Sverige per person och år.

Jag hoppas att ingen skulle vilja ta exemplet Frankrike i detta speciella fall — ingen har gjort det hittills. Frankrike är inte något efterföljansvärt exempel, där är konsumtionen av ren alkohol mellan 15 och 20 liter per år och invånare, alltså 3—4 gånger så stor som i Sverige!

Till herr Hernelius skulle jag i detta sammanhang vilja säga, att visserligen är kanske berusningen en av de stora olägenheterna, men vi bör nogsamta akta oss för att förbise skadeverkningarna av en hel del andra saker. Ett spritbruk har enligt alla erfarenheter också medfört ett spritmissbruk bland vissa grupper av människor. Vi rekryterar alkoholister bland de människor som dricker sprit och inte bland dem som inte använder sprit alls. Även om det kan vara sant att en del psykologiska och andra faktorer skulle kunna leda till att vissa människor är så att säga predestinerade att bli alkoholister, är det också sant att om de inte dricker alkohol, så blir det inga alkoholister av dem, medan spritförbrukaren alltid löper risken att gå över gränsen och dricka mer än vad som är bra —

eller rättare sagt dricka så mycket att det leder till allvarliga konsekvenser; bra är det väl inte för någon människa att dricka sprit.

Man bör observera, att i länder där det säljs cider har man en ganska omfattande cideralkoholism. Därtill finns länder med vinalkoholism — och en sådan är på väg också i Sverige, skulle jag tänka mig. Detta kan man inte bortse från. De svagare dryckerna är inte alls ofarliga, utan kan också leda till alkoholism. Om man skall företa en prishöjning, anser jag alltså att höjningen inte bara bör företas på spritdryckerna. Det är i högsta grad motiverat att man höjer priserna också på de svagare dryckerna i motsvarande mån.

Jag vill sluta med att säga, att jag är förvånad över att Kungl. Maj:t låtit tiden gå. Om det nu var missnöje över att fullmaktslagen inte blev genomförd eller vad orsaken kan vara; man har i alla fall underlåtit att göra någonting till höstrikdagen för att korrigera spritpriserna i relation till de ökade inkomsterna. Jag vill ge uttryck för den bestämda uppfattningen, att det bör ske en kraftig höjning av priset både på brännvin och på de svagare alkoholhaltiga dryckerna.

Herr talman! Jag har inget särskilt yrkande utan vill bara ännu en gång understryka, att det bör ske en verklig övergång till svagare drycker och inte bara en ökning av konsumtionen av svagare drycker under bibehållande av samma spritdryckskonsumtion.

Herr **HERNELIUS** (h) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Bengtson vill jag säga, att varje jämförelse i sådana här sammanhang ju är tvivelaktig och vansklilig. När herr Bengtson talar om Frankrike och dryckesvanorna där, får man inte glömma bort att man i Frankrike också har andra matvanor, vilket kan ha en viss betydelse i fråga om dryckesvanorna.

I fråga om Sverige förbiser herr Bengtson, när han ser på siffrorna för den totala konsumtionen av alkohol under det senaste året, att sätta dessa siffror i re-

Ang. alkoholbeskattnings betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende

lation till standardhöjningen. Att standardhöjningen skulle ta sig uttryck i en höjning av alkoholkonsumtionen är ju tämligen självklart. Sätter man in det korrelerat på siffrorna, får man lyckligtvis en annan och gynnsamare bild av övergången till svagare drycker än den som herr Bengtson ger.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Att det är alkoholmängden och inte främst styrkan i alkoholdrycken och därmed dess berusningseffekt som är avgörande för uppkomsten av alkoholskador på organismen, i synnerhet svårare sådana skador som t. ex. levercirrhos, har börjat bli allt klarare genom de vetenskapliga arbeten som gjorts under senare år. Det har bl. a. konstaterats, såsom herr Elowsson här åberopade, att dödsfallen i levercirrhos är mycket vanligare i vinländer än i andra länder.

Det väsentliga för samhällets åtgärder då det gäller alkoholen är naturligtvis alkoholens skadliga inverkan på folkhälsan. Samhällets åtgärder bör helt naturligt utformas på sådant sätt att de från den synpunkten får bästa effekt och hämmar missbruk. En omprövning av nuvarande spritbeskattning är därför ur denna synpunkt utan tvekan motiverad.

Å andra sidan får vi inte bortse från de andra skador, som alkoholen är skuld till, inte minst genom berusningseffekten, och de störningar i olika avseenden som kommer till stånd i samhället på grund därav. Den omständigheten att vi här så småningom måste få till stånd en översyn och omprövning av de nuvarande principerna för spritbeskattningen bör därför absolut icke få inverka hindrande på en synnerligen välbehövlig snar höjning av vin- och spritpriserna, vilka för närvarande är alltför låga.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Jag kan i långa stycken instämna i vad herr Ericsson i Kinna nyss sade. Jag är glad över den kommentar han lämnade till utskottets betänkan-

de. Den understryker också den grundläggande enighet som råder mellan motionärerna och utskottet. Jag behöver inte säga att jag delar den förhoppning herr Ericsson i Kinna uttalade och som även motionerna är ett uttryck för. Det är möjligt att vi lägger större vikt än utskottet vid de nya forskningsrön som framkommit och vid erfarenheterna efter 1954, eller låt mig säga 1958, då vi framför kravet på ett mera konsekvent genomfört skattesystem på alkoholdrycker- nas område.

Herr Ericsson har, liksom herr Her- nelius, uttalat sig för att vi snart skall återställa relationen från 1958 mellan spritpriser och inkomster. När herr Ericsson erinrar om den fullmaktslag som avsges av riksdagen i våras är det angeläget att betona, att det avslaget inte alls var motiverat av nykterhetspolitiska skäl. Det får alltså inte tolkas som ovilja från riksdagens sida mot de prishöjningar man får anta att det var avsikten att genomföra sedan fullmaktslagen hade genomförts. Man kan uteslutande tillmäta riksdagens avslag den gången konstitutionell innebörd och inte någon som helst nykterhetspolitisk motivering. Avslaget i våras bör alltså inte hindra Kungl. Maj:t att med det snaraste, redan i början av vårriksdagen, ta initiativ till de prishöjningar som här efterlysts av praktiskt taget alla talare.

Jag vill till herr Ericsson i Kinna säga, att vi motionärer inte räknat med passivitet i prisfrågan i väntan på den utredning vi hemställt om. Det kunde dröja något år innan det blev resultat av den utredningen.

Det är med förvåning man nu upplever att den gamla skrumplevern återinförs i den svenska nykterhetsdebatten. Den har varit borta åtskillig tid. Jag hade minst av allt väntat att den skulle återinföras i debatten i dag, men nu har herr Elowsson i Kristianstad gjort det.

Det är också anmärkningsvärt hur tomhänt herr Elowsson i Kristianstad är när det gäller att presentera något recept för att komma till rätta med alkoholens skadeverkningar. Han bara säger att en övergång från starka till svaga

Ang. alkoholbeskattningens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende

drycker inte är någon lösning. Han kasserar alltså den metoden. Man väntade då att få höra vilket medel han hade att rekommendera. I själva verket hade han intet sådant medel, vilket han också erkände. Är det verkligen rimligt av nykterhetsvännerna att motarbeta och nonchalera en övergång från starkare till svagare spritdrycker, samtidigt som man inte själv har något enda bidrag att komma med för en positiv lösning? Jag tror att det är oklokt och orealistiskt av herr Elowsson liksom av alla nykterhetsvänner som vill främja en ökad folknykterhet och bekämpa missbruket, att inta den attityden.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Herr Ericsson i Kinna anmärkte att man inte kan ta konsumtionen av vin i Frankrike som utgångspunkt för att bedöma de eventuella skadeverkningsarna av vinkonsumtionen i Sverige, därför att vinkonsumtionen ju är mycket hög i Frankrike och låg i Sverige. Jag räknar inte heller med att den nuvarande vinkonsumtionen i vårt land skall vålla liknande skador som man har i Frankrike. Jag sade tydligt ifrån att vad jag räknade med var de skador som kommer att uppstå i framtiden, om folk här i Sverige i samband med den allmänna välståndsökningen skulle övergå till att köpa mera vin i händelse att spritpriserna blir så höga att folk fördenskull lockas att gå över till vin. Det var den faran jag varnade för, om man lever i den tron att man på det sättet skulle kunna hyfsa alkoholproblemet. Man kan nämligen inte göra det på den vägen.

Det finns även en annan fara om man försöker få folk att dricka vin i stället för brännvin. Vinet blir nämligen lätt en tillvänjningsdryck, i synnerhet för ungdomen, både manlig och kvinnlig. Vilket resultat det kommer att leda till beträffande konsumtionen av starkare spritdrycker vet vi ingenting om, men vi kan dock dra vissa lärdomar av vad som hittills inträffat. Vi kan följaktligen inte betrakta vinkonsumtionen såsom oskyldig. Vi kan inte säga, att om vi

bara får människorna att dricka vin, så får vi dem också att bli någorlunda nyktra. Herr Hernelius sade att vad vi borde inrikta oss på var att försöka hindra berusningen. Ja, herr Hernelius, tänk på det jag nyss sade om att vinet är en tillvänjningsdryck! Den kanske största faran med vinet är tillvänjningen vid det.

Men kan det verkligen vara tillräckligt att bara hindra berusningseffekt? Är det exempelvis tillräckligt att man i våra dagar, med den biltrafik som råder, säger till en bilförare: »Du skall inte dricka dig berusad, men det gör ingenting om du tar några super och dricker dig halvfull»? Det går helt enkelt inte att resonera efter de linjerna, utan vi måste ta mycket allvarsammare på hela spritproblemet än herr Hernelius gör. Vi kommer inte ifrån det på annat sätt.

Sedan skall jag be att få återopå Världshälsoorganisationen också i ett annat sammanhang. Den gjorde på sin tid en undersökning beträffande alkoholens skadeverkningsarna i Frankrike. Dåvarande konseljpresidenten Mendès-France insåg faran i den alkoholisering som franska folket genomgick, och han visade själv i deputeradekammaren med hjälp av Världshälsoorganisationens siffror, vilken fara för Frankrikes försvarskraft som vinkonsumtionen utgjorde. Det visade sig att ända upp till 40 procent av de franska värnpliktiga måste kasseras därför att deras förfäder i tredje och fjärde led, kanske ännu längre, hade missbrukat vin.

Observera att fransmännen i allmänhet inte berusar sig — jag kan inte minnas att jag sett någon enda berusad människa vid de tillfällen jag varit i Frankrike — men de dricker alkohol i form av vin, och de skadeverkningsarna som åstadkommes därigenom kan man tydligen avläsa på många olika sätt. Jag har tagit till orda i dag för att visa hur farligt det är att invagga sig i föreställningen, att om man bara får folk att dricka svagare spritdrycker, så har man därmed löst hela problemet. Det har man visst inte gjort!

Eftersom jag inte ställde något yrkande,

Ang. alkoholbeskattningens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende

sade herr Möller att jag kom tomhänt från talarstolen. Ja, tacka för det! I nykterhetslägret ser vi ingen bot och ingen hjälp så som det är i vårt land för närvarande. Jag vill att vi skall få ett motbokssystem som skall vara inriktat på att minska konsumtionen av *alla* spritdrycker efter hand — det är mitt recept. Jag har inte minsta förhoppning om att man skall lystra till en sådan paroll i dag, kanske inte ens om tio år, och därför pratar jag inte vidare om saken. Jag skulle inte ha gjort det nu heller, om inte herr Möller hade sagt det som han sade.

Herr HERNELIUS (h) kort genmäle:

Herr Elowssons tillägg är alltid mycket intressanta, det har jag lärt mig, men det får finnas gränser för missförstånden. När herr Elowsson söker uttyda mitt anförande så, att jag skulle ha sagt att en bilförare väl inte får vara berusad men gärna halvfull efter att ha druckit vin, då går han över alla gränser. Det är självklart att den som för motorfordon icke skall ha förtärt alkohol i någon form.

I likhet med herr Möller tycker jag att herr Elowsson kom mycket tomhänt både till och från denna talarstol. Herr Elowssons bidrag till en kampanj för sundare dryckesvanor — som verkligen behövs i detta land — efterlyser jag.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Till herr Elowssons anförande skulle jag bara vilja foga denna korta kommentar: Herr Elowsson har för kammaren presenterat ett anatomiskt fenomen av hittills icke skådad beskaffenhet och omfattning, när han talat om »skrumpnjuren som går igen». Jag delar alldeles herr Möllers mening i detta hänseende.

Herr Torsten Bengtson nämnde några vänliga ord om 1944 års nykterhetskommitté, vars långvariga arbete ju resulterade i ett förslag, som i allt väsentligt ligger till grund för den lagstiftning som för närvarande gäller i vårt land. Då jag är den ende i riksdagen kvarvarande ledamoten av den kommittén, vill jag tacka

för de uppskattande orden. Jag kan å andra sidan tyvärr inte underlåta att fästa uppmärksamheten vid att riksdagen kanske inte i alla hänseenden har konsekvent fullföljt det beslut, som fattades 1954. Det väsentliga förslaget, som kommittén framlade, gällde inte motbokens avskaffande — det utgjorde bara en teknisk detalj i den omläggning av politiken som förordades, men av begripliga skäl blev motbokens avskaffande det mest uppmärksammade. Det viktigaste inslaget i den nya lagstiftningen i enlighet med kommittéförslaget och i enlighet med den kungl. propositionen var målsättningen för den nya politiken. Målsättningen sades ju vara, vilket herr Bengtson också erinrade om, att främja övergången från starkare till svagare drycker. Bakom denna princip, som konstituerade nyordningen, stod en nästan enhällig riksdag, men, som jag antydde för ett ögonblick sedan, kan man knappast säga att riksdagen konsekvent har fullföljt den politik som man den gången knäsatte. Jag vill erinra om att de strävanden, som på skilda håll gjorts just för att främja denna av riksdagen själv rekommenderade övergång, inte alltid har mötts med det förtroende som jag tycker att de borde ha gjort sig förtjänta av. För att ta ett konkret fall vill jag erinra om den verksamhet som Nya systemaktiebolaget härvidlag har utövat, i anslutning till av riksdagens majoritet omfattade ståndpunktstagande. Nya systemaktiebolaget har ju, som vi alla vet, sedan ett antal år enligt min mening skickligt och konsekvent genom propaganda i form av skyltning och på många andra sätt försökt att främja övergången från starkare till svagare alkoholdrycker. Men systembolaget har tyvärr blivit utsatt för ett visst, jag tror att jag vågar använda ordet, misstänkliggörande från ganska betydande kretsars sida för denna sin verksamhet.

I detta sammanhang har lanserats vad man kallar för »tillvänjningsteorien». Man menar nämligen att denna propaganda för exempelvis en ökad vinkonsumtion, som ju systembolaget bedriver, för många människor, särskilt för ung-

Ang. alkoholbeskattningens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende

domen, kan bilda inkörsporren till en ökad spritkonsumtion. Det är givetvis svårt att bevisa att så skulle vara fallet, men denna teori har icke desto mindre vunnit en ganska stark anklang i icke obetydliga kretsar, vilket jag beklagar. Mot bakgrunden av erfarenheterna från det nära tioåriga arbete, som vi på sin tid utförde i kommittén — herr Bengtson erinrade något om detta — kan jag inte finna annat än att, om man skall få någon rätsida på detta stora och svåra problem, så finns det ingen annan väg att gå än den av kommittén föreslagna och sedermera av riksdagen godtagna.

Jag vill understryka herr Möllers uttalande att det här är fråga om en långsiktig process, en process i vilken upplysning, propaganda, uppfostran och forskning måste vara väsentliga element. Det är ett riktigt uttalande. Måhända har det inte nyhetens behag, eftersom samma uttalande gjorts från kommitténs sida och även på senare år ofta i riksdagens kamrar, men det är icke desto mindre angeläget att det här understrykes, ty det är som sagt, så vitt jag förstår, klokt och realistiskt.

Herr Torsten Bengtson tycker jag inte var helt konsekvent i sin i och för sig intressanta argumentering. Han erinrade om målsättningen för riksdagsbeslutet år 1954, alltså främjandet av en övergång från starkare till svagare alkoholdrycker, men då han nu kom till det konkreta fallet tycker jag att han gjorde ett avsteg från denna sin inställning. Han förordade, om jag inte missuppfattade honom, en kraftig skattehöjning, men han ansåg att skattehöjningen borde slå över hela fältet, således inte bara beröra brännvinet, som ju är den dominerande drycken, utan även vinsektorn. Men då har man ju inte vunnit någonting utan bara lyft upp skattenivån över hela fältet utan att därmed främja en övergång från starkare till svagare drycker. Enligt min enkla mening bör man gå till väga på det sättet, att man tar under övervägande att, om jag så får säga, vidga distansen mellan å ena sidan beskattningen av starkare alkoholdrycker och å andra sidan av svagare sådana drycker.

Jag sade tidigare, att riksdagen enligt min mening inte på ett helt konsekvent sätt fullföljt de principer som riksdagen själv en gång har knäsat, och jag har talat om exempelvis den kritik som har riktats mot Nya systemaktiebolagets propaganda.

Jag vill även erinra om en annan ganska uppmärksammande händelse härom året, då riksdagen faktiskt hade en god chans att fullfölja denna målsättning genom att bifalla en då framlagd kungl. proposition. Jag syftar, som kammarens ledamöter säkert förstår, på finansminister Strängs förslag om det s. k. mellanölet. Denna proposition lades fram i avslutning till riksdagens principståndpunkt av år 1954, men förslaget fälldes icke desto mindre av andra kammaren, och propositionen föll följaktligen under bordet. För min del tycker jag, att det var ett ganska olyckligt beslut.

Nu råder det väl inte i och för sig så delade meningar om det föreliggande utskottsbetänkandet, och jag har självfallet ingen annan åsikt än den som har kommit till uttryck i betänkandet. Jag kan emellertid inte underlåta att avslutningsvis fästa uppmärksamheten vid en omständighet, som jag snuddade vid för ett ögonblick sedan, nämligen ölets roll i sammanhanget. Man har hela tiden låtit debatten domineras av vinet, men ölet är naturligtvis också förtjänt av att komma med i resonemanget, när frågan gäller övergången från starkare till svagare alkoholdrycker. De, som har intresse av dessa ting och som följer med den aktuella debatten, har säkert tagit del av professor Leonard Goldbergs intressanta undersökningar och utredningar om ölets berusningseffekt. Det är ett, såvitt jag som lekman vågar döma, banbrytande arbete som han har genomfört på detta område. Söker man följa hans framställning och sätter sig in i de konklusioner, han kommer till, så tror jag att inställningen beträffande ölet skulle bli en annan på åtskilliga håll här i kammaren än som nu är fallet. Möjligen skulle resultatet bli en annan och, om jag så må säga, mjukare lagstiftning beträffande ölet än den, vi nu har.

Ang. alkoholbeskattningens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende

Detta var, herr talman, några kommentarer, som jag helt kort ville göra till den här förda debatten.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp):

Herr talman! När man lyssnat till anförandena i detta ärende har man nog funnit att de allra flesta tänker sig att om vi kan höja priserna så blir man kvitt alla alkoholproblem och slipper allt besvär i fortsättningen. Jag tror ju inte att man når det önskade resultatet om man chockhöjer priserna, såsom det här sagts att vi bör göra. De som missbrukar sprit skaffar sig den varan hur högt priset än är. Man kan knappast utgå från att det blir något hinder för den kategorien om man sätter priserna uppe i skyarna — resultatet blir återhållsamhet från dem som inte missbrukar spritdrycker men icke någon återhållsamhet från missbrukarna. Jag tycker att vi nu borde ha sådana erfarenheter av detta att det skulle stå ganska klart. Vid varenda prishöjning under de senaste åren har man uttryckt förhoppningen att den skulle medverka till bättre förhållanden och minskat spritmissbruk, men det har visat sig att resultatet inte blivit någon förbättring utan snarare motsatsen.

Jag var mycket tveksam när motboken slopades, men det var ju en stark opinion för att den skulle bort. Om man nu inte återinför motboken — vilket det väl inte finns någon majoritet för — så borde man dock kunna åstadkomma något slags registreringsbevis så att inte missbrukare kommer åt att köpa sprit. Jag tror att man på den vägen skulle kunna nå ett bättre resultat än genom chockhöjning av priserna.

Här har talats om en lista som utvisar procentsiffror för sprit och vin, hur sjuka människor blir o. s. v. Man hör ofta att förhållandena skulle vara sämre här i Sverige än i andra länder liksom att det i Danmark skulle vara alldeles väl beställt i detta avseende. Jag har listan framför mig, och jag vill bara konstatera att den för Sverige anger siffrorna 6,3 procent för män och 4,1 procent för kvinnor, medan siffrorna för Danmark

är 6 procent för män och 8,9 procent för kvinnor. Detta visar väl ändå att det kanske inte är så illa beställt i vårt land. Jag tar inte alls spritmissbrukarna i försvaret utan anser att vi bör hjälpa till att komma åt spritmissbruket och söka efter utvägar att få missbrukarna på andra tankar, men vad jag här velat framhålla, herr talman, är att man inte når det önskade resultatet genom att höja priserna. Detta är min bestämda uppfattning. Man måste i stället gå andra vägar för att få bukt med spritmissbruket. Sådana som langar sprit bör också få mycket kännbara straff.

Jag har velat säga detta av den anledningen att man i nästan alla anföranden bara har framhållit att om vi får priserna höjda så ordnar sig allting. Jag tror för min del att det kanske inte heller tjänar så mycket till att söka leda folk över till vinförbrukning; man ser ju av den här listan att sjukligheten är störst just i länderna med hög vinkonsumtion. Jag vill för min del säga att den som super med måtta mår inte illa av det.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Alkoholen är ju i dag ett stort socialt men också ett stort mänskligt problem. Det är väl detta som gör att intresset för denna fråga blivit så stort, som framgår av debatten nu. Jag skulle i likhet med en av de föregående talarna vilja anföra några synpunkter till protokollet.

Man har riktat kritik mot nykterhetsvännerna därför att de vänder sig mot bruket av vin, och man har betecknat detta som både oklokt och orealistiskt. Jag är inte övertygad om att den kritiken har rätt utan vill också anföra erinringar mot bruket av vin. Det är givet att höjningar av spritskatten kan styra konsumtionen i viss mån från alkoholstarka till alkoholsvaga drycker, men den styrningen löser inte alkoholproblemet. Utredningar och siffermaterial som redovisats ger nämligen belägg för att bruket av lättviner leder över till bruk av starkviner och sedermera starksprit. Det framgår av dessa utredningar att 75 procent

Ang. alkoholbeskattningens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende

av de skolungdomar och andra ungdomar i högre åldrar som i dag använder sprit, har fått smaka alkohol första gången i den trängre familjekretsen. Där har man börjat med vin, men den konsumtionen har så småningom följts av sprit. Diskussionerna om tillvänjningshypotesen är inte tomma ord utan ger uttryck för en realitet. Denna propaganda för vinet som en oskyldig dryck har gjort att många som reagerat mot spriten, dock har accepterat vinet och sedan omärkligt kommit över till spritkonsumtion. Man har kommit över från bruket av en, som man säger, relativt ofarlig dryck till den betydligt farligare starkspriten. Det är det som gör att man kan härleda missbruket från bruket över huvud taget.

Det har talats i denna debatt om att det kan uppstå medicinska problem och att alkoholismen är ett medicinskt problem. Ingen människa har från början lidit av den sjukdom som alkoholismen är. Den sjukdomen är en följd av ett bruk som har lett till missbruk. När man talar så varmt för alkoholsvagare drycker har jag en känsla av att man gärna vill, som herr Elofsson här gjorde, försvara den egna lilla nubben, utan att man vill ta konsekvenserna av vad bruket över huvud taget leder till. Låt mig säga, herr talman, att jag inte tror, att man kan lagstifta bort alkoholproblemet i vårt land, ty alkoholproblemet är en följd av bruket av alkohol över huvud taget, det må sedan vara lättvin, starkvin eller starksprit. Det är dock bruket som är grunden till de bekymmer vi har, och det är bruket som vi har anledning att vända oss emot.

Det finns två vägar som man måste slå in på. För det första är det *prisinstrumentet*. Jag beklagar att vi inte fick en lösning av den frågan när den var uppe i våras, att vi inte fick en stark prishöjning på spritdrycker över huvud taget, även om den hade drabbat också de måttlighetsbrukare som herr Elofsson talade så varmt för. Det är viktigt att en höjning drabbar över hela fältet och jag tror att vi på det sättet skulle minska bruket och också eliminera risken för missbruk. För det andra måste det fin-

nas ett *personligt ansvar*. Det måste göras personliga insatser och visas det personliga föredömet att avstå från spriten. Det vore en gärd som alla skulle kunna göra, en gärd som skulle hjälpa många ungdomar att slippa komma in på den olyckliga bana som bruket av vin och sprit dock har blivit för många människor i vårt land.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! När vi läser i nyhetstidningarna om olyckor, kan vi ofta se i slutet av artikeln att det inträffade berodde på den mänskliga faktorn. Jag undrar om man inte skulle kunna tillämpa det uttrycket om det beslut riksdagen fattade 1954. Det var ju i allra högsta grad den mänskliga faktorn som avgjorde beslutet. Vi fick höra talas om hur man genom upplysning skulle kunna råda bot på eländet, och det skulle vara upplysning på alla tänkbara håll. Hur har det varit under den tid som gått? Har den upplysningen verkligen blivit effektiv? Hur har resultatet blivit?

Är det inte så att rusdrycksbruket och missbruket har trängt ner i allt lägre åldrar, ända ner till 12—13 års ålder? Det är väl det verkliga faktum som inte går att bestrida. Under dessa år har det pratats så förfärligt mycket om de här sakerna utan att det blivit någon som helst förbättring utan tvärtom en allvarlig försämring.

För egen del tror jag inte på att en höjning av priset på spritdrycker skulle komma att medföra någon som helst förbättring på det här området, blir det inte i stället familjerna, barnen och husrun, som i regel får lida av den saken?

Här har det flerfaldiga gånger i dag talats om målsättningen, att man skulle försöka få en övergång från starkare drycker till svagare. Herr talman! För mig är det inte alls målsättningen. Målsättningen för mig är helykterhet. Det finns bara den saken som kan hjälpa oss framåt på det här området, och då är frågan: Vill vi vara med om det? Tydligt inte.

Herr Elovsson nämnde något om mot-

Ang. alkoholbeskattningsens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende

boken. Jag tror i likhet med honom att det inte går att återinföra den nu, men någon form av restriktioner skulle kunna göra det bättre på olika områden. Framför allt vad beträffar ungdomsfylleriet skulle jag tro att något sådant är möjligt, och jag tror också att det är den enda tänkbara vägen.

Herr talman! Jag har själv den känslan att just riksdagen har ett mycket stort ansvar på detta område. När man talar för måttlighetssupandet, är det väl så att många resonerar att det har ju gått bra för den och den som är måttlighetssupare, så varför skulle det inte gå bra för mig? Men det har blivit så att en mycket stor grupp av våra ungdomar på ett tidigt stadium har råkat in i det träsk som alkoholmissbruket utgör. Jag tror att just det personliga ansvaret, som herr Eric Carlsson nämnde nyss, är det enda riktiga, men det finns inte. När vi vid mycket högtidliga tillfällen i TV får se präster, biskopar, militärer och andra ha sina glas i handen, tror jag inte att det är nykterhetspropaganda precis utan alldeles tvärtom. Skulle vi inte kunna komma överens om att vi var och en i sin stad gör den lilla uppoffringen för vår ungdom att vi avstår från spriten? Jag tror att det är det enda riktiga.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Det har i denna debatt lyckats en del med att herr Nils Elowsson tog fram den gamla hederliga skrumplevern i diskussionen. Jag är medveten om att den för femtio år sedan var ett väldigt tacksamt ämne för kåsörer och skämttecknare i detta land. Men sedan har det varit tyst omkring den, och det är naturligtvis litet chockerande att man nu i vår moderna tid drar fram den igen. Jag vill emellertid påpeka att den statistik som herr Elowsson nämnde är upprättad på vetenskapliga och statistiska grunder av Världshälsorganisationen, WHO. Ingen har, såvitt jag har kunnat finna, i denna debatt velat ifrågasätta riktigheten av de slutresultat som denna statistik har redovisat. Jag vill gärna medge att det kanske inte

är detta problem som vi i första hand har anledning att diskutera i detta land, ty våra dryckesvanor är kanske inte sådana att det är detta problem som precis berör oss. Jag tror emellertid att de symptom som har kunnat redovisas med vetenskaplig styrka i dag kanske har större relevans än för 50 år sedan.

Ja, vidare har det sagts här att om vi kunde leda in konsumtionen på svagare drycker skulle vi i stort sett kunna lösa alkoholproblemet. Det kan man väl kanske säga vore riktigt, om vi bara kunde det. Men här har vi återigen detta »om», lika väl som vi har det på många andra områden. Det är ingen som har kunnat bevisa att en övergång till svagare drycker i och för sig skulle innebära att man därmed löste starkspritsproblemet och det därmed följande berusningsproblemet. Däremot får man nog anse det bevisat att just detta bruk av svagare drycker, som nu är dominerande i så många sydeuropeiska länder, är den faktor som framför allt orsakar alkoholismen i dessa länder. Man ifrågasätter om det är rimligt av nykterhetsfolket att motsätta sig en övergång till svagare drycker. Nej, det är inte rimligt, om man kan ha grundad anledning att tro att en övergång till svagare drycker och en propaganda härför verkligen skulle lösa det problem som vi egentligen vill komma åt. Vi anser att detta inte har kunnat bevisas. Vad man däremot kan ha grundad anledning att tro är att en övergång till svagare drycker liksom en propaganda för och en popularisering av svagare drycker tvärtom med nödvändighet konsekvent måste leda till en breddning av alkoholseden över huvud taget.

Jag vet att det naturligtvis inte har mycken verkan att här i riksdagen försöka propagera för en absolutistisk livsföring. Många har talat om detta, senast herr Näsström. Jag vill ändå bara säga att vi ju lever i ett samhälle med stark teknisk utveckling, vilket mer och mer pekar på nödvändigheten av en sådan livsföring. Jag tror att vi har kommit in i ett samhälle där motiven för en helnykter livsform har blivit andra än tidigare. Det är inte bara de ideella och mo-

Ang. alkoholbeskattningens raliska motiven som i första hand måste bli avgörande, utan den tekniska utveckling som samhället i sig självt undergår pekar på nödvändigheten av och praktiska motiv för en övergång till helnykter livsföring. Jag tror därför också att det finns anledning att ifrågasätta om det inte finns motiv för att i våra lagstiftningsåtgärder och beskattningsåtgärder försöka främja en sådan utveckling som leder just till en vidgning och breddning av den helnyktra sektorn i samhället. Jag tror även att det här föreligger ett motiv till att inte alltför mycket tala för sänkta priser på de alkoholsvaga dryckerna på de alkoholstarka dryckernas bekostnad. Jag tror tvärtom att samhället för att skydda och skapa förutsättningar för att vidga den helnyktra sektorn och befordra dess tillväxt bör hålla så pass höga priser på de drycker som brukar inleda alkoholvanor, d. v. s. de svagare, att det inte i första hand blir dessa drycker som man använder sig av för att tillfredsställa sina krav när det gäller att få tillgång till en lämplig sällskapsdryck eller måltidsdryck. Jag tror därför, alldeles fränsett möjligheterna att genom olika beskattningsåtgärder främja nykterhetseffekten eller leda dryckesvanorna i den ena eller andra riktningen, att en viktig synpunkt, som man har anledning att beakta, just är att försöka att också åstadkomma en lagstiftning som främjar möjligheterna att utvidga den helnyktra sektorn i samhället. Jag tror ändå att det är detta som i sista hand måste påverka det stora problem som vi här så intensivt brottas med.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Efter mycket ingående undersökningar konstaterade 1944 års nykterhetskommitté att alkoholkonsumtionen var ett synnerligen allvarligt problem för vårt land. Den konstaterade vidare att 200 000 svenskar under en tioårsperiod hade fått nykterhetsanmärkningar. Jag vill då bara påvisa speciellt två saker.

Herr Gustaf Elofsson ville liksom säga att det inte är så farligt med alkoholkonsumtionen i vårt land. Det tycker jag

betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende är ett yttrande, som jag inte gärna kan instämma i. När man vidare såsom exempel tar fram att svenska folket ger ut 6 miljoner kronor om dagen på alkoholhaltiga drycker, blir man nog en smula förvånad och kan inte säga annat än att detta är ett stort problem för vårt land.

Herr Hagberg beklagade att 3,6-procentsölet inte kom att införas. Jag är av precis motsatt uppfattning. Att förslaget om införande av 3,6-procentsöl avslogs var ett beslut som måste hälsas med största tillfredsställelse.

Det är att observera, när Goldbergs undersökningar återopas, att de efter vad jag minns är baserade på en alkoholstyrka av 2,8 procent i ölet, och varje ökning av alkoholhalten medför helt andra resultat. 3,6-procentsölet kan man tillverka i dag. Det går alldeles utmärkt. Vi har maximum 4,5 procent, men det går att tillverka öl om 3,6 procent. Vad man syftade till den gången var inte att tillverka 3,6-procentigt öl över huvud taget utan att sådant öl skulle få säljas i spekerbutikerna och föras ut till en mycket större mängd människor. Det var den saken man syftade till, och det var det som lyckligtvis avslogs.

Jag skulle också vilja hänvisa till den danska spritkonsumtionen, som inte nämnts här. Den är mycket låg, medan man i Danmark i stället har en hög ölkonsumtion. Men det är ingenting att tänka på för vår del. Ty hur nådde man detta resultat i Danmark? Jo, genom att 1917 höja priset på akvavit från 99 öre vid årets början till 11 kronor vid årets slut. Det är klart att om man ger spritdryckerna en sådan knockout får man folk att dricka svagare drycker. Men i vårt land har vi inte diskuterat möjligheten att tiodubbla priserna.

Herr Hagberg sade att mitt förslag skulle innebära en höjning av prisnivån över lag. Det är riktigt, men vi har hittills misslyckats med försöket att förmå folk att gå över till mindre alkoholstarka drycker. Därför får vi nog acceptera en allmän höjning av spritdryckerna. Sedan kan vi mycket väl väl ta upp problemet om hur vi skall få folk att gå över till vin i stället.

Ang. alkoholbeskattnings betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende

Beträffande systembolagets reklam är jag inte alls av samma mening som herr Hagberg. Vi har fått en statlig kommitté för att utreda frågan om alkoholreklamen på begäran av bevillningsutskottet, och det är tacknämligt. Systembolagets reklam anser jag mycket farlig, i synnerhet för ungdomen. Vinet är ingalunda ofarligt, utan det är säkerligen en tillvänjningsdryck. Det har företagits vissa mindre undersökningar, men vi kan förmoda att om man undersöker hur ungdomen börjar dricka, så finner man att det är vinet de börjar med. En ung flicka börjar inte med att dricka brännvin. utan hon börjar med vin. Vi har tyvärr ett inte så litet tilltagande kvinnofylleri i vårt land.

Jag skulle kanske säga några ord också beträffande alkoholisterna och prishöjningen. Jag vill då påpeka att alkoholisterna inte dricker sprit på samma sätt som andra människor utan efter hur mycket pengar de har. Alkoholistens familj får inte några pengar, utan de pengar han har förbrukar han på alkohol. Höjer man priset blir följden bara att alkoholisterna får en viss mindre kvantitet, men de kommer inte att förändras på något sätt.

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten mera, utan jag hoppas att initiativ kommer att tas i denna sak och att det från alla sidor finns en avsikt att söka komma till rätta med problemet.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Bara några ord närmast med anledning av herr Bengtsons anförande.

Herr Bengtson framhöll på tal om propagandan för övergång från starkare till svagare drycker att, som han sade, »vi inte lyckats härmed». Men, ärade kammarledamöter, är det inte litet för tidigt att fälla ett så kategoriskt omdöme? Det innebär ju, att herr Bengtson anser sig kunna konstatera ett klart misslyckande. Jag anser inte, att det finns fog för detta omdöme. Jag kan hålla med om att effekten av propagandan hittills inte har blivit vad vi hoppats. Jag skulle natur-

ligtvis från mina utgångspunkter gärna ha sett en starkare effekt av denna propaganda i form av upplysning, forskning o. d. Men varför har inte effekten blivit större?

Jag vill erinra om ett uttalande, som finansministern gjorde när vi senast diskuterade dessa ting — det är inte så länge sedan. Diskussionen hade kommit upp i anslutning till det då lanserade begreppet »chockprishöjning». Finansministern avvisade kategoriskt en chockprishöjning. Han ville inte vara med om en sådan åtgärd, han trodde inte på effekten av den. Men i det anförande han höll här i kammaren — jag minns det mycket väl — kom han in på vad det kunde bero på att spritkonsumtionen och spritmissbruket trots allt vad som göres för att komma till rätta därmed alltså är så betydande. Han påpekade då — och det är en omständighet som egendomligt nog inte belysts i denna debatt — att det i dagens Sverige finns en faktor som starkt motverkar alla våra ansträngningar i annan riktning, och det är tragiskt nog helt enkelt välståndsutvecklingen.

Det är ur en synpunkt bara lyckligt att folk kommit upp i helt andra inkomster och nått en helt annan levnadsstandard än man kunde tänka sig för bara tio år sedan. Men den goda tillgången på arbetstillfällen — vi har ju ingen arbetslöshet — slagsmålet om arbetskraften, den markanta löneglidningen som tyckes vara väsentligare för inkomstbildningen än kollektivavtalen, allt detta har hos människorna skapat en tillgång på pengar, som tar sig uttryck på många olika sätt, bl. a. i en ökad spritkonsumtion, en högre levnadsstandard också på detta område.

Jag har inte ansett det vara alldeles ur vägen att erinra om dessa detaljer i det anförande, som finansministern höll. Som jag sade, är det tragiskt att det skall vara på det sättet, men välståndsmedaljen har som alla medaljer naturligtvis sin baksida: välståndsutvecklingen, den goda tillgången på pengar osv. har tagit sig dessa beklagliga uttryck.

Så vill jag tillrättalägga ett litet påpe-

Ang. alkoholbeskattningens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende

kande som herr Torsten Bengtson gjorde — det var kanske ett minnesfel av honom. Han erinrade om den starka höjning av spritpriserna, som skedde i Danmark år 1917. Med anledning därav vill jag framhålla att den höjning, som den Stauningska regeringen då genomförde icke var föranledd av några nykterhetspolitiska skäl. Den var helt enkelt förestavad av de mycket starkt ökande danska neutralitetskostnaderna under första världskriget. Man hade inga möjligheter att skaffa pengarna på annat sätt. Att höjningen sedan kan ha haft en viss nykterhetspolitisk effekt vill jag inte helt bestrida, men motivet låg inte på det nykterhetspolitiska planet utan på det statsfinansiella.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Jag vill bara kommentera vad herr Hagberg sade om den nykterhetspolitiska effekten av prishöjningen i Danmark. Om jag inte missminner mig, sjönk spritkonsumtionen med cirka 80 procent.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Argentina för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Norge angående grunderna för fördelning i beskattningshänseende av Luossavaara-Kiiruna-vaara Aktiebolags inkomster;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående de tider då allmän fastighets-taxering skall äga rum; samt

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om godkännande av överenskommelse mellan Sverige

och Finland angående gränstillsamarbete.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna första lagutskottets memorial nr 43, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 42 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till brottsbalk, dels i ämnet väckta motioner, dels ock väckta motioner om samhällets åtgärder mot personer som anträffas berusade på allmän plats.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 november 1946 (nr 722) med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret, så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 54, i anledning av väckta motioner dels om utredning rörande befolkningsfrågans olika aspekter och dels angående vissa familjepolitiska åtgärder bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 385, i anledning av väckta motioner om utbildning av radiotelegrafister; nr 386, i anledning av väckta motioner om central elevintagning och inträdesfordringarna vid sjukgymnastinstituten; samt

nr 387, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående huvudmannskapet för polisväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å

motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 390, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till brottsbalk, dels i ämnet väckta motioner, dels ock väckta motioner om samhällets åtgärder mot personer som anträffas berusade på allmän plats; samt

nr 391, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 november 1946 (nr 722) med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret, så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vardera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsbetänkande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 394, i anledning av väckta motioner om utredning rörande alkoholbeskattningsens betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende;

nr 395, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Argentina för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet;

nr 396, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Norge angående grunderna för fördelning i beskattningshänseende av Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolags inkomster;

nr 397, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående de tider då allmän fastighets-taxering skall äga rum; samt

nr 398, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Finland angående gränstullsarbete.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsbetänkande fattade samma beslut som första kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 13.16.

In fidem

K.-G. Lindelöw